

1^ο Αφιέρωμα

Διδυμότειχο

Η Πόλη των Πολιτισμών «ένας τόπος, μια ιστορία»

Δίδυμότειχο 1950

GOURLOUMENOS 2014

Ιστορικά κείμενα, άρθρα και φωτογραφίες που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα μας από το 2013 μέχρι σήμερα, με σημείο αναφοράς το Διδυμότειχο

Γράφει ο
Αθανάσιος Γουριδής

1η και 2η περίοδος.

Δυο στοιχεία χαρακτηρίζουν την πόλη και την ιστορία της: η συνέχεια και η πολυπολιτισμικότητα. Ποτέ μέσα στην απέραντη πορεία της ανθρωπότητας, η πόλη δεν χάνεται από το προσκήνιο: από τη νεολιθική εποχή έως και σήμερα η πόλη υπάρχει, κυριαρεί, προσλαμβάνοντας και αφομοιώνοντας λαούς και πολιτισμούς χωρίς όμως να χάσει την ελληνικότητά της. Με την ονοματολογία του Διδυμοτείχου συνάπτεται στενά το θέμα της θέσης της ρωμαϊκής Πλωτινόπολης. Διδυμότειχο, κατά μια άποψη, πρέπει να σημαίνει Διδυμάρικο Κάστρο, όχι διπλά τείχη που περιβάλλουν ένα κάστρο, αλλά δυο φρούρια παρακείμενα και συνεχόμενα, δυο απέναντι ευρισκόμενους οχυρωμένους οικισμούς που για ένα διάστημα συνυπάρχουν». Η ιστορία της περιοχής μας, της πόλης μας, του Διδυμοτείχου, χωρίζεται σε 5 μεγάλες χρονολογικές περιόδους: Η 1η περίοδος περιλαμβάνει τους Προϊστορικούς και αρχαίους χρόνους, η 2η περίοδος τη Ρωμαϊκή εποχή, η 3η περίοδος τα Βυζαντινά χρόνια, η 4η είναι η περίοδος της Τουρκοκρατίας και η 5η περίοδος περιλαμβάνει την ιστορία του Διδυμοτείχου κατά τον 20ο αιώνα.

1η περίοδος: Προϊστορικοί και αρχαίοι χρόνοι: Από την ανασκαφική έρευνα των τελευταίων χρόνων, παρότι είναι ελάχιστα δυνατά, έχει εμπλουτίσει σημαντικά την εικόνα την εικόνα που διαθέτουμε για το προϊστορικό Διδυμότειχο χωρίς όμως να την αποκαθιστά ικανοποιητικά. Για την Αγία Πέτρα είναι τεκμηριωμένη η ύπαρξη νεολιθικής εγκατάστασης. Στο λόφο του Καλέ βρέθηκαν τυχαία αλλά και κατά τη διάρκεια ανασκαφικών εργασιών βρέθηκαν όστρακα, κοχύλια αλλά και λίθινα εργαλεία όπως φολίδες, πελέκες κ.α. Η Θράκη

ήταν οργανωμένη σε φυλές και κάθε φυλή είχε δικό της βασιλιά. Η έλλειψη γραπτής γλώσσας στους αρχαίους Θράκες και ο περιορισμός των πληροφοριών στις αρχαιοελληνικές πηγές δυσχεραίνει την πρόσβαση μας στο χώρο.

2η περίοδος: Ρωμαϊκή εποχή: Η Ρωμαϊκή Πλωτινόπολη ιδρύθηκε από τον αυτοκράτορα Τραϊανό στις αρχές του 2ου μ.Χ. αιώνα προς τιμήν της συζύγου του Αρίστης Πλωτίνης επί προϋπάρχοντος οικισμού της Ελληνιστικής περιόδου. Ο αυτοκράτορας αλλά και οι διάδοχοί του στόλισαν την πόλη με λαμπρά οικοδο-

βάση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Τρεις φορές το Διδυμότειχο έγινε Πρωτεύουσα του Βυζαντίου ενώ ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Καντακουζηνός διάλεξε το Διδυμότειχο για να στεφθεί αυτοκράτορας και να διαδεχθεί τον Ανδρόνικο τον Γ. Η παράδοση λέει ότι ο Ιωάννης Καντακουζηνός αγοράστηκε αυτοκράτορας μεταξύ ευγενών, συγγενών, συγκλητικών και στρατιάς στις 26 Οκτωβρίου 1341 και φόρεσε ο ίδιος, μόνος του το στέμμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου του Παλαιοκαστρίτη (Εκκλησία του

κλήθηκε από Ρώσους και Βουλγάρους ενώ η στάση των Βουλγάρων έναντι των ντόπιων ήταν τόσο σκληρή, που το 1908 οι Έλληνες της περιοχής δέχονται με αγγαλλίαση την Επανάσταση των Νεότουρκων με τον Κεμάλ Ατατούρκ και τις υποσχέσεις ισοπολιτείας που αυτοί παρέχουν αφειδώς.

5η περίοδος: Το Διδυμότειχο κατά τον 20ο αιώνα:

Με τη Συνθήκη των Σεβρών στις 10 Αυγούστου 1920 ο Έβρος περιήλθε οριστικά πλέον στην Ελλάδα.

Ιστορία του Διδυμοτείχου

μήματα και έργα τέχνης, από τα οποία ελάχιστα μόνον έχουν αποκαλυφθεί μέχρι σήμερα...[συνεχίζεται!]

3η περίοδος: Βυζαντινά χρόνια: Ο λόφος του Καλέ με το ύψος των 107 μέτρων του από την επιφάνεια της θάλασσας ελέγχει ολόκληρη την περιοχή και προσφέρει ασφάλεια σε αντίθεση με τον ευπρόσβλητο λόφο της Αγίας Πέτρας. Έτσι όταν τον 6ο μ.Χ. αιώνα ο Ιουστινιανός οχυρώνει μια σειρά από θέσεις ανάμεσα τους βρίσκεται και ο Καλές. Η Ιουστινιανία οχύρωση σώζεται πάνω στον Καλέ, αλλά το 1981 ευτυχώς να ανακαλύψουμε ένα τμήμα την οχύρωσης από την Πλωτινόπολη στην αρχή της οδού Σοφοκλέους. Κατά τη διάρκεια της Γ Σταυροφορίας το Διδυμότειχο ήταν ανάμεσα στα λίγα Κάστρα που ήρθαν σε άμεση σύγκρουση με την ισχύ των Σταυροφόρων. Στο Διδυμότειχο, κατέφυγαν και οι κάτοικοι της Αδριανούπολης και πολέμησαν όλοι μαζί τους Σταυροφόρους. Στις 24 Νοεμβρίου 1189 η πόλη πολιορκείται από τα στρατεύματα του γερμανού αυτοκράτορα Φρειδερίκου Α Μπαρμπαρόσα. Παρά την απεγνωσμένη άμυνα όλων αυτών που ήταν μέσα στο κάστρο, στο τέλος της ημέρας οι σταυροφόροι εισέρχονται στο κάστρο και καταλαμβάνουν και τον πύργο της Ακρόπολης. Η συμπεριφορά των νικητών ήταν σκληρότατη. Σφαγιάστηκαν όλοι οι άντρες της πόλης, ενώ τα γυναικόπαιδα πουλήθηκαν ως σκλάβοι. Το Βυζαντινό Διδυμότειχο, ήταν μια από τις σημαντικότερες πόλεις της εποχής και πολλές φορές, αποτέλεσε διοικητική και στρατιωτική

Σουρπ Κεβόρκ].

4η περίοδος: Περίοδος της Τουρκοκρατίας: Οι Οθωμανοί Τούρκοι επωφελήθηκαν από την εξάντληση και την απόγνωση που είχαν οδηγηθεί οι χριστιανικοί πληθυσμοί από τις συνεχείς επιθέσεις στο Κάστρο και τις εμφύλιες διαμάχες των Βυζαντινών και κατέλαβαν την πόλη. Η πόλη καταλήφθηκε οριστικά το 1361. Λίγα χρόνια μετά την κατάληψη, το 1365, το Διδυμότειχο αποτέλεσε την πρώτη πρωτεύουσα των Οθωμανών στην Ευρώπη. Στο Διδυμότειχο γεννήθηκε και ο γιος του Μωάμεθ του Β ο Βαγιαζήτ ο Β. Στον καταστροφικό σεισμό της Καλλιπόλης το 1509, το Διδυμότειχο, έπαθε μεγάλες ζημιές. Τότε έπεσε το μεγαλύτερο τμήμα των τειχών αλλά η Υψηλή Πύλη δεν μερίμνησε για την αποκατάσταση αφού η αυτοκρατορία είχε ήδη επεκταθεί προς τη Δύση και το Διδυμότειχο είχε χάσει τη στρατηγική του σημασία. Η περίπτωση όμως του Διδυμοτείχου αποτελεί ένα παράδειγμα πολύ χαρακτηριστικό – που καταρρίπτει το μύθο του ολοκληρωτικού εξισλαμισμού των αστικών κέντρων κατά την πρώιμη αυτοκρατορία: ποτέ ο Ελληνικός πληθυσμός της πόλης δεν συρρικνώθηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε να καθίσταται οικονομικά και κοινωνικά ανενεργός, ή να εξουδετερώνεται ως πολιτισμική οντότητα. Οι Χριστιανοί, εξακολουθούσαν να διαμένουν στα σπίτια τους, μέσα στο κάστρο, ενώ οι Οθωμανοί εγκαταστάθηκαν γύρω από το θρησκευτικό τους κέντρο το Μεγάλο Τέμενος. Το Διδυμότειχο έγινε κατά καιρούς στόχος και κατα-

Στις 7 Απριλίου 1941 οι Γερμανοί, μέσω της Βουλγαρίας ήρθαν στο Έβρο, τον κατέλαβαν και έκαναν το Διδυμότειχο, έδρα της Γερμανικής Διοίκησης του Νομού Έβρου. Η πόλη απελευθερώνεται οριστικά από τους Γερμανούς στις 29 Αυγούστου 1944 από το 81ο Σύνταγμα του ΕΛ.Α.Σ.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι αποτελούν για τον Ελληνισμό της περιοχής την αρχή μιας σειράς μεγάλων ταλαιπωριών με αίσιο όμως τέλος. Με το ξεκίνημα του Α Βαλκανικού Πολέμου το 1912 οι Βούλγαροι καταλαμβάνουν όλη τη Δυτική όχθη του Έβρου και προχώρησαν σε απίστευτες σκληρότητες εναντίων των Τούρκων. Με την κήρυξη του Β Βαλκανικού Πολέμου το 1913 οι Τούρκοι προελαύνουν ανενόχλητοι, ανακαταλαμβάνοντας το Διδυμότειχο. Ένα χρόνο μετά την κήρυξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου η Τουρκία εκχωρεί στη Βουλγαρία ολόκληρη τη Δυτική Θράκη ως ανταμοιβή για την έξοδο της τελευταίας στον πόλεμο. Με τη συνθήκη του Νεϊγύ, το 1919, η Δυτική Θράκη εκχωρείται από τη Βουλγαρία στις «Προέχουσες και Συνησπισμένες Δυνάμεις» με την επωνυμία «Διασυνμμαχική Θράκη». Η κατάληψη της περιοχής επιτελείται τον Οκτώβριο του 1919 από Γαλλικά στρατεύματα ενισχυμένα με Ιταλικές και Βρετανικές δυνάμεις. Κατά τη συνδιάσκεψη του Σαν Ρέμο τον Απρίλιο του 1920, το Διδυμότειχο παραδόθηκε στην Ελληνική Διοίκηση, ενώ στις 22 Μαΐου 1920 οι κάτοικοι του Διδυμοτείχου υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό το Στρατηγείο και τα τμήματα της Μεραρχίας της Ξάνθης.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
Υπεύθυνος έκδοσης
Παρασκευάς Πατσουρίδης
Δήμαρχος Διδυμοτείχου

Συντακτική ομάδα:
Τοπαλούδης Ιωάννης
Αντιδήμαρχος
Προγραμματισμού & Ανάπτυξης
Κελεσιδής Αναστάσιος
Δημοτικός Σύμβουλος
Δεντσίδης Δημήτριος
Επικοινωνία
Εφημερίδα Δήμου Διδυμοτείχου
Β.Γεωργίου & Ορφέως
Τ.Κ 68300 – Διδυμότειχο
Τηλ: **25533 50602**
E-mail: **didymonea@gmail.com**

Youtube: <http://www.youtube.com/DimosDidymoteicho>
Twitter: <https://twitter.com/Didymoteicho>
Facebook: <http://facebook.com/Didymoteicho>

Γράφει ο

Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης

Είναι μια περίεργη σειρά γεγονότων της Ιστορίας, που δημιούργησαν ένα κουβάρι, το οποίο αρχίζει από τη Στοκχόλμη, περνάει από το Διδυμότειχο το 1713, από το Παρίσι το 1878, την Αγία Πετρούπολη το ίδιο έτος, αγγίζει την ελληνική βασιλική οικογένεια του Γεωργίου Α' και καταλήγει πάλι στη Σουηδία, μετά την επανάσταση των μπολσεβίκων.

Η ιστορία που θα αφηγηθούμε σήμερα αφορά τον βασιλιά της Σουηδίας, Κάρολο τον XII, που η σκληρή μοίρα του στέρνεσε τη ζωή στα 36 του χρόνια. Είναι ο βασιλιάς, που από τις κρίσεις και χιονισμένες πεδιάδες της Σκανδιναβίας, και τις μεγάλες κατακτήσεις στην Ευρώπη, βρέθηκε να είναι περιορισμένος από τους Οθωμανούς στο Διδυμότειχο, επί 11 μήνες. Ο περιπετειώδης βίος του περιγράφεται στο παρόν ιστολόγιο και στη θέση http://sitalkisking.blogspot.gr/2009/11/blog-post_23.html. Όμως η ιστορία μας σήμερα, αρχίζει από τον θάνατο του Καρόλου το 1718 στα νορβηγικά βουνά. Ο Κάρολος, αφού πολέμησε σε όλη σχεδόν Ευρώπη, ηττήθηκε στην Πολτάβα από τον Μεγάλο Πέτρο της Ρωσίας, κατέφυγε στο Μπεντέρ της Μολδαβίας. Αλλά αργότερα οι Τούρκοι τον υποχρέωσαν να περιοριστεί στο Διδυμότειχο. Όταν έφυγε από το Διδυμότειχο το 1713 κατόρθωσε να φτάσει στη Σουηδία μέσα σε 15 μέρες, ιππεύοντας πολλές ώρες κάθε μέρα. Ανέλαβε και πάλι το βασιλείο του από την αδελφή του Ούλρικα-Ελεονόρα και άρχισε να δημιουργεί ένα νέο στρατό για να συνεχίσει τους κατακτητικούς πολέμους. Το 1718 διεξήγαγε ένα νέο πόλεμο εναντίον της Νορβηγίας, αλλά έχασε τη ζωή του κατά την πολιορκία της Frederiksten στις 11 Δεκεμβρίου. Για το θάνατό του διατυπώθηκαν πολλές συνωμοσιολογικές ερμηνείες, αλλά οι περισσότερες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι σκοτώθηκε από σφαίρα που προήλθε από το νορβηγικό φρούριο και όχι από κάποιον συνωμότη Σουηδό. Η μοιραία σφαίρα χτύπησε την αριστερή πλευρά του κρανίου του και βγήκε έξω από τα δεξιά. Εδώ τελειώνει το πρώτο μέρος της ιστορίας μας.

Μπαίνουμε πλέον στο δεύτερο μέρος. Το 1878 στην Παγκόσμια Έκθεση στο Παρίσι έκανε την εμφάνισή του ένας Σουηδός ζωγράφος ηλικίας τότε 32 ετών, ο Γκούσταβ

Γκέτερστρομ. Εκείνη τη χρονιά έγινε μέλος της Ακαδημίας των Τεχνών στη Στοκχόλμη. Ταυτόχρονα έπαιρνε μέρος και στο Εαρινό Σαλόνι Ζωγραφικής στο Παρίσι. Ένας πίνακάς του έκανε μεγάλη εντύπωση και συζητήθηκε αρκετά. Παρίστανε τη νεκρική πομπή, που αποτελούσαν οι στρατιώτες του Καρόλου, οι οποίοι μετέφεραν σε ένα φορείο το σώμα του νεκρού βασιλιά τους. Οι αντιδράσεις που ξεσήκωσε το μοτίβο που επέλεξε ο ζωγράφος και δεν αποτελούσε μια ρεαλιστική απεικόνιση της μεταφοράς του νεκρού, αλλά ένα φανταστικό αφιέρωμα στον πεθάνον

του, ανέβασε τις μετοχές του ζωγράφου. Ωστόσο η συζήτηση γύρω από τον πίνακα αυτόν, προκάλεσε το αιφνίδιο ενδιαφέρον από μια εχθρική προς την Σουηδία πλευρά. Τη ρωσική πλευρά, με την οποία ο Κάρολος είχε ανοιχτούς πολεμικούς λογαριασμούς. Στο Παρίσι στη Διεθνή Έκθεση, βρέθηκε ο Μέγας Δούκας της Ρωσίας Κωνσταντίν Κωνσταντινόβιτς, πρίγκιπας των Ρομανόφ. Εδώ όμως τελειώνει το δεύτερο μέρος της ιστορίας μας. Το επόμενο κεφάλαιο της ιστορίας μας, αρχίζει τώρα... Ο Μέγας Δούκας Κωνσταντίν Κωνσταντινόβιτς ήταν το τέταρτο παιδί του Μεγά-

νίστας, και ανάμεσα στους στενούς φίλους του ήταν και ο Τσαϊκόφσκι. Ο Κωνσταντινόβιτς μετέφρασε επίσης έργα ξένων συγγραφέων όπως ο Σίλλερ και ο Γκαίτε στα ρωσικά και ήταν ιδιαίτερα υπερήφανος για την ρωσική μετάφραση του «Άμλετ» του Σαίξπηρ. Συνήθως υπέγραφε ως ΚΡ (από τα αρχικά των λέξεων Κωνσταντίν των Ρομανόφ). Μεγαλύτερη αδερφή του, ήταν η Μεγάλη Δούκισσα Όλγα, την οποία παντρεύτηκε ο Βασιλιάς Γεώργιος Α' των Ελλήνων, το 1867. Εδώ η ιστορία μας ακουμπάει λίγο την ελληνική βασιλική οικογένεια. Άλλωστε ο πολυσυζητημέ-

λάτι της Αγίας Πετρούπολης και τον ανάρτησε εκεί. Το Μαρμάρινο Παλάτι είναι μέρος σήμερα του Μουσείου Hermitage. Οι οπαδοί του Κάρολου δυσανεστήθηκαν, γιατί ο πολεμιστής βασιλιάς τους, νεκρός έστω και σε πίνακα, βρέθηκε στα χέρια των μιστών εχθρών του των Ρώσων. Σημειώθηκε μεγάλη κατακραυγή από τον σουηδικό τύπο, γιατί ο εμβληματικός πίνακας πουλήθηκε στη Ρωσία. Έτσι ξεκίνησε ένας έρνος, και ο Γκέτερστρομ κλήθηκε να ζωγραφίσει ένα πιστό αντίγραφο. Τον δεύτερο πίνακα ο ζωγράφος, άρχισε να τον ζωγραφίζει στη Φλωρεντία. Συνέχισε στο Πα-

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ, ΠΑΡΙΣΙ, ΑΓΙΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ...

Ένα κουβάρι της Ιστορίας!!!

βασιλιά, υπήρξαν έντονες. Οι κριτικές πολλές. Η σορός του Καρόλου στην πραγματικότητα, δεν γύρισε στη Σουηδία, τοποθετημένη σε ένα ανοιχτό φορείο, αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη του, τον βαρύ χειμώνα στη Νορβηγία. Αλλά ο Γκέτερστρομ, ακολούθησε μια παράδοση της ζωγραφικής. Σε κηδείες μεγάλων ανδρών και γυναικών, οι νεκροί εμφανίζονται ντυμένοι με τα καλύτερα ρούχα τους, στην πομπή προς το νεκροταφείο. Το ότι έγινε δεκτός ο συγκεκριμένος πίνακας στο Εαρινό Σαλόνι Ζωγραφικής των Παρισίων, ήταν από μόνο του ένα δείγμα για την αξία του ζωγράφου. Το ότι κέρδισε ο πίνακας αυτός και το δεύτερο βραβείο στην κατηγορία

λου Δούκα Κωνσταντίν Νικολάγιεβιτς της Ρωσίας και της συζύγου του Πριγκίπισσας Αλεξάνδρας του Saxe-Άλτενμπουργκ. Από την παιδική του ηλικία, ενδιαφέρονταν περισσότερο για τα γράμματα, τις τέχνες και τη μουσική και λιγότερο για την στρατιωτική ανατροφή του, που απαιτούσε για τα αγόρια, η παράδοση των Ρομανόφ. Παρ' όλα αυτά, υπηρέτησε στο Αυτοκρατορικό Ρωσικό Ναυτικό όπου προκάλεσε δυσάρεσκειά με την συμπεριφορά του. Έτσι εγκατέλειψε το Ναυτικό και εντάχθηκε στο ελιτίστικο σύνταγμα Izmailovsky της αυτοκρατορικής φρουράς. Ήταν λάτρης των γραμμάτων και των τεχνών. Υπήρξε ταλαντούχος πια-

νος Μέγας Δούκας ήρθε και στην Ελλάδα το 1881 και έμεινε στη ρωσική Μονή του Αγίου Παντελεήμονος στο Άγιον Όρος. Στο μετόχι της Χρωμίτσας στον Άθω, έχει βρεθεί το ημερολόγιο του Ρώσου πρίγκιπα Κωνσταντίν Κωνσταντινόβιτς των Ρομανόφ. Σ' αυτό περιγράφει την παραμονή του στην Κορμιλίτσα όπως λέγεται η συγκεκριμένη τοποθεσία στον Άθω, με ιδιόχειρα σχέδια της περιοχής. Ο Ρώσος φιλότεχνος πρίγκιπας όταν βρέθηκε στο Παρίσι, εντυπωσιάστηκε, αλλά και σκεπτόμενος διπλωματικά, αγόρασε τον πίνακα του Γκέτερστρομ με τον νεκρό Κάρολο έναντι 22.000 γαλλικών φράγκων, τον μετέφερε στο λεγόμενο Μαρμάρινο Πα-

ρίσι και τον τελείωσε στο αγρόκτημα Krusenbergs στο Uppland το Νοέμβριο του 1884. Οι εργασίες για την ζωγραφική αυτή κράτησαν μόλις ένα χρόνο. Ο πίνακας αυτός, δηλαδή το αντίγραφο, ανήκει σήμερα στο Εθνικό Μουσείο της Στοκχόλμης. Μετά την Επανάσταση των Μπολσεβίκων στη Ρωσία, οι Σουηδοί κατόρθωσαν να εξαγοράσουν το 1934 από τους Ρώσους, τον πρωτότυπο πίνακα, ο οποίος πλέον βρίσκεται στο Μουσείο Τέχνης του Γκέτερμποργκ. Ο Κάρολος, έστω και ως πίνακας, επέστρεψε οριστικά πλέον στην πατρίδα του τη Σουηδία... Ήταν και αυτός ένας κύκλος της ιστορίας.

Γράφει ο

Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης
[sitalkisking.blogspot.gr]

Το διάστημα από 15 έως 20 Μαΐου, υπήρξε κρίσιμο και για το ανταρτικό κίνημα αλλά και για τις κυβερνητικές δυνάμεις. Μιλάμε για την πενήντημερη μάχη των Μεταξάδων. Ήταν η μεγαλύτερη και τελευταία μεγάλη και αιματηρή μάχη στον νομό Έβρου. Οι Μεταξάδες ένα σημαντικό κεφαλοχώρι εγγύς των ελληνοβουλγαρικών συνόρων, είχε υποστεί πολλές επιθέσεις των ανταρτών, όπως είδαμε σε προηγούμενες αφηγήσεις, από τότε που άρχισε ο εμφύλιος. Το Μάιο του 1949, είχε οχυρωθεί καλύτερα, αφού τότε έδρευε εκεί ένας Λόχος Ανιχνευτών του 81ου Ελαφρού Συντάγματος Πεζικού και είχαν γίνει οχυρωματικά έργα. Επελέγη ως στόχος για λόγους αντιπερισπασμού, επειδή ο στρατός είχε επιτύχει σημαντικές νίκες σε άλλα σημεία της χώρας, εγκλωβίζοντας σταδιακά τους αντάρτες προς τα βόρεια σύνορα της χώρας. Πριν φτάσουμε όμως στη Μάχη των Μεταξάδων πρέπει να δούμε τι συνέβαινε στις τάξεις των ανταρτών. Ο Αλεξανδρουπολίτης καπετάν Κρίτωνας (Βαγγέλης Κασάπης) είχε ανακληθεί στο Γενικό Στρατηγείο στο Γράμμο, αφού είχε αρχίσει να πέφτει στη δυσμένεια της χαχαριαδικής ομάδας του ΚΚΕ. Από εκεί εστάλη στο Μπούλκες και στο Βουκουρέστι και επανήλθε ξανά στον Έβρο με δική του επιμονή, αφού προηγουμένως Χαχαριάδης, Παρτσαλίδης και Γούσιας του συνέσπασαν (σελ.345) προσδιορίζοντας τα νέα καθήκοντά του: «Η επιτυχία σας δεν θα κριθεί από τις μάχες που θα κερδίσετε αλλά από τον αριθμό των καινούργιων ανταρτών που θα επιστρατεύσετε». Ήταν φανερό, ότι οι δυνάμεις των ανταρτών όλο και λιγόστευαν... Στα τέλη Μαρτίου 1949 ο Κρίτωνας, μαζί με τον Λάμπρο (Νίκο Κανακαρίδη) επέστρεψαν στη Θράκη, μέσω Σόφιας, όπου διαπίστωσαν ότι πλέον οι αντάρτες δεν είχαν εφεδρείες, δεν είχαν πληροφορίες για τις κινήσεις των αντιπάλων τους και είχαν δύσκολη και ανεπαρκή τροφοδοσία. Τραγωδία...

Όταν αποφασίσθηκε το χτύπημα των Μεταξάδων, άρχισαν να παρακολουθούν το χωριό αθέατο με κιάλια για να εξακριβώσουν τον αριθμό των στρατιωτών, τις κινήσεις του, τις οχυρώσεις του κ.λπ. έχοντας επικεφαλής τον λοχαγό Κώστα Μακρή. Επειδή έβλεπαν πως οι δυνάμεις των ανταρτών ήταν ανεπαρκείς ζήτησαν ενισχύσεις με σύμπραξη ανταρτοομάδων της Ανατολικής Μακεδονίας. Ο καπετάν Χείμαρρος κινήθηκε ανατολικά αλλά στην πορεία του προς τον Έβρο, είχε πολλές λιποταξίες εξαιτίας της πείνας των ανταρτών. Πάντως στα ηγετικά κλιμάκιά τους στον νομό Έβρου, υπήρχαν πολλές διαφωνίες τακτικής. Τόσες, που ο Κρίτωνας δεν θέλησε να πάρει μέρος στην επίθεση κατά των Μεταξάδων, γνωστοποίησε την απόφασή του στο Αρχηγείο και ζήτησε να του ανατεθεί η προστασία διάφορων βοηθητικών υπηρεσιών. Κατέλαβε επιπλέον και το ύψωμα Ντουμανλή για να κρατηθεί ανοιχτός ο δρόμος επιστροφής των δυνάμεων της Ανατολικής Μακεδονίας. Εν τω μεταξύ, στο διάστημα που προηγήθηκε, ο στρατός και με αναγκαστική προσωπική εργασία των χωρικών των Μεταξάδων και των γύρω χωριών, κατασκεύασε στα δεσπόζοντα υψώματα

δυσκολοπόρθητα χαρακώματα. Ήταν σκαμμένα στο χώμα, στο ύψος ὀρθίου ἄνδρα και στο χέιλος τους είχαν πέτρινα μετερίζια για ἄμυνα. Ἐγιναν και ναρκοθετήσεις. Υπήρχαν επίσης δύο και τρεις σειρές από αγκαθωτά συρματοπλέγματα και πυροβολεία με θυρίδες στενές και προσανατολισμένες προς τα σημεία πιθανών επιθέσεων. Οι αντάρτες ξεκίνησαν από τα λημέρια τους στην περιοχή του πομακικού χωριού Ουρανός στις 12 Μαΐου και αντί να φτάσουν το βράδυ στην τοποθεσία Κους Τεπέ, από κακούς υπολογισμούς έφτασαν στις 10 ημ την άλλη μέρα!!! Και πεζοπορώντας νύχτα, ένας αντάρτης πάτησε νάρκη και τραυματίστηκε. Αλλά ειδοποιήθηκε και ο στρατός, ότι κάτι συμβαίνει. Από εκεί έφυγαν με το σούρουπο και τα ξημερώματα 14 Μαΐου έφτασαν στα γύρω από τους Μεταξάδες δασοσκεπή υψώματα και ταμπουργήθηκαν. Το απόγευμα χωρίστηκαν τα τμήματα, πλησίασαν το χωριό και πήραν θέσεις μάχης, περιμένοντας να ξημερώσει, ώστε να βγουν έξω στα χωράφια οι χωρικοί για τις εργασίες τους. Όμως τη νύχτα, από απροσεξία ενός αντάρτη, έπεσε ένας πυροβολισμός με αποτέλεσμα υποψιασμένοι οι στρατιωτικοί, να μην επιτρέψουν την έξοδο των χωρικών. Όλα πήγαιναν στραβά... Έτσι κάτω από δυσμενείς συνθήκες για τους αντάρτες, άρχισε η επίθεσή τους εναντίον των Μεταξάδων, η οποία με το πέρασμα της ώρας όλο και δυνάμωνε. «Οι αντάρτες και τα όπλα κάτω από τον ήλιο και τα ακατάπαυστα πυρά ανάβουν. Ο τόπος καίγεται, το ντουμάνι της μάχης, πάνω και γύρω από οχυρά, σύννεφο» αφηγείται ο καπετάν Κρίτωνας. Ο στρατός αντιδρά αμέσως. Το πρωί της 14ης Μαΐου μετά από σχετική διαταγή της Στρατιωτικής Διοίκησης Θράκης (ΣΔΘ) ο αντισυνταγματάρχης Γεώργιος Βλάσσης διοικητής του 81 Ελαφρού Συντάγματος Πεζικού (ΕΣΠ), αναχώρησε σιδηροδρομικώς από το Διδυμότειχο για Αλεξανδρούπολη για εκτέλεση υπηρεσίας. Όταν έφτασε στις 4 μμ στην Αλεξανδρούπολη πληροφορήθηκε ότι μια ομάδα περίπου 450 ανταρτών με 50 μεταγωγικά ζώα, εκκινείτο από το ύψωμα Τσούκα προς το ύψωμα Τζιβά Κουρού. Ο Βλάσσης σχημάτισε αμέσως την εντύπωση ότι οι αντάρτες κινούνταν προς την κοιλάδα του Ερυθροπόταμου (Κιζιλ Ντερέ) με στόχο τη στρατολογία κατοίκων και τον ανεφοδιασμό σε τρόφιμα και άλλα υλικά, από τα παρόχθια χωριά. Αμέσως έδωσε διαταγή στο 81 ΕΣΠ να κάνει ορισμένες κινήσεις τμημάτων του, ώστε να μπορεί να κάνει επεμβάσεις βάσει της κινήσεως των ανταρτών. Την επομένη στις 6 ημ πληροφορήθηκε ότι προσβάλλονται οι Μεταξάδες.

Η επίθεση είχε αρχίσει από τα ξημερώματα.... Αμέσως επέστρεψε στην έδρα του στο Διδυμότειχο σιδηροδρομικώς και στις 4 μμ είχε φτάσει στην περιοχή των Μεταξάδων. Γρήγορα κινήθηκαν ενισχύσεις Ταγμάτων Εθνοφρουράς από τα χωριά Κυπρίνος και Κυριακή, αλλά αναχαιτίστηκαν από ανταρτικές δυνάμεις στο χωριό Παλιούρι και στην τοποθεσία Τατάρ Παναΐρ. Ο αγώνας συνεχίσθηκε και την επομένη, καθώς οι αντάρτες κατέχοντας οχυρές θέσεις προς τα χωριά Λάδη, Πολιά, Αβδέλα και άλλες τοποθεσίες γύρω από τους Μεταξάδες, δεν επέτρεψαν την προσέγγιση ενισχύσεων. Ο αντι-

συνταγματάρχης Βλάσσης, μη μπορώντας να εισέλθει στους Μεταξάδες που τους περιέσφιγγαν οι ανταρτικές δυνάμεις κατευθύνθηκε προς το χωριό Πολιά όπου συναντήθηκε με τον διοικητή του 40ου Ταγματος Εθνοφρουράς ταγματάρχη Αποστολάκη ο οποίος καλυπτόμενος από τα πυρά μιας διμοιρίας προσπαθούσε να εξακριβώσει τις θέσεις των επιτιθέμενων. Άλλες δύο διμοιρίες τον κάλυπταν από την κατεύθυνση του Αλεποχωριού. Κάθε διμοιρία είχε 18 άνδρες. Οι πρώτες διαπιστώσεις που έκανε, ήταν ότι οι αντάρτες δυνάμεις 400 περίπου ανδρών (στην πραγματικότητα ήταν πολλοί περισσότεροι) με βαρύ οπλισμό από το απόγευμα της 14ης Μαΐου είχαν καταλάβει αιφνιδιαστικά και κρατούσαν αποφασιστικά την γραμμή των υψωμάτων του χωριού Παλιούρι και των τοποθεσιών Γελαδάρα- Βουλγάρas Χωράφι- Χατζή Κουρού και όλα τα ενδιάμεσα υψώματα σχηματίζοντας ένα αμυντικό συγκρότημα άμυνας, άριστο από κάθε πλευρά και με πλεονεκτήματα για τη διενέργεια επιθέσεων. Στο μέσον αυτού του ασφυκτικού κλοιού, που δημιούργησαν οι αντάρτες βρίσκονταν οι Μεταξάδες με τον συνεχόμενο αμέσως προς τα νότια λόφο, επάνω στον οποίο ήταν εγκατεστημένος λόχος Ανιχνευτών με 32 άνδρες και 2 αξιωματικούς. Ένας αντάρτης που παραδόθηκε, έδωσε στο στρατό την πληροφορία ότι οι επιτιθέμενοι με ανάλογο οπλισμό είχαν καταλάβει και τη γραμμή των υψωμάτων από Βουλγάρas Χωράφι μέχρι Τατάρ Παναΐρ. Χωρίς νερό και πυρομαχικά οι πολιορκημένοι. Στο λόφο αυτό, είχαν κλεισθεί περίπου 830 άνδρες, γυναίκες και παιδιά όλων των ηλικιών προερχόμενοι και από τα γύρω χωριά Παλιούρι, Αβδέλα και Πολιά και μάλιστα σε μια έκταση 100Χ200 μ. Ήταν κάτι που έκαναν κάθε απόγευμα, γιατί δεν ήθελαν να διανυκτερεύουν στα αψύλακτα χωριά τους, όπου οι επιθέσεις των ανταρτών ήταν εύκολες και συχνές. Ο λόφος αυτός δεν είχε καμιά πηγή νερού... Υπήρχαν όμως αρκετά αμψιρά, που τους προστάτευαν από το χαλάζι των σφαιρών. Νωρίς το απόγευμα ο αντισυνταγματάρχης Βλάσσης επικοινωνήσε μέσω ασυρμάτου με το διοικητή του Λόχου Μεταξάδων Έφεδρο υπολοχαγό Ηλία Λάλο και του ζήτησε πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί εκεί. Ο Λάλος του ανέφερε ότι το ηθικό των ανδρών του είναι άριστο, αλλά έχει απόλυτη ανάγκη πυρομαχικών και πρέπει να γίνει εφοδιασμός εντός της ημέρας. Οι σφαίρες τους, δυστυχώς, τελείωναν... Λίγες ώρες μετά την επικοινωνία αυτή οι αντάρτες έκαναν μια σφοδρότατη επίθεση για να κάμψουν την αντίσταση της φρουράς και να την υποχρεώσουν να παραδοθεί. Η επίθεση κράτησε μία ώρα. Την νύχτα εκείνη οι αντάρτες έκαναν τέσσερις επιθέσεις εναντίον της φρουράς αλλά αποκρούστηκαν. Ο Βλάσσης ανήσυχος, επικοινωνούσε με τον ασύρματο, με τον Λάλο, όλη τη νύχτα. Το πρωί της 16ης Μαΐου ο Λάλος του περιέγραψε από τον ασύρματο, την οικτρή κατάσταση των πολιορκημένων. Λιγόστευαν τα πυρομαχικά και δεν υπήρχε σταγόνα νερού για τους υπερασπιστές και τους άμαχους!!! Ο Λάλος εξήγησε στο Βλάσση, ότι σκέφτεται να κάνει μια ηρωική έξοδο με τα ελάχιστο πυρομαχικά που του απέμειναν, για να μην παραδοθεί στους αντάρτες.

.....Και με τα δόντια ακόμη... Ο Βλάσσης τον διέταξε απερίφραστα ότι είναι εθνική ανάγκη να κρατηθεί ύψωμα «και με τα δόντια ακόμη» και του εξήγησε ότι από τις 10 ημ θα ενεργήσει επίθεση ο ίδιος. Αμέσως ο Βλάσσης διέταξε να μετακινηθεί ταχύτατα από το Μικρό Δέρειο στην περιοχή των Μεταξάδων ο Ουλαμός Πεδινού Πυροβολικού και ένας Λόχος του 551 Ταγματος Πεζικού. Ταυτόχρονα ζήτησε ενίσχυση μιας Διλοχίας για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Ο Ουλαμός του Πυροβολικού έφτασε εγκαίρως και τάχθηκε στην Λάδη και άρχισε να βάλει κατά των ανταρτικών θέσεων με εύστοχες βολές. Ανάλογη αποστολή ανατέθηκε και στο Λόχο του 551 Τ.Π. Όλη εκείνη τη μέρα συνεχίζονταν οι μικροσυμπλοκές του κυβερνητικού στρατού και των ανταρτών. Το μεσημέρι της 16ης Μαΐου έφτασε στην περιοχή αφίχθηκε ένας Λόχος του 39ου Ταγματος Εθνοφρουράς, που αποτελούνταν από άνδρες των ΜΕΑ (Μονάδες Εθνικής Ασφαλείας) Αλεξανδρούπολης λίγους Εθνοφρουρούς, από άνδρες των ΜΕΑ Σουφλίου. Αυτοί ήρθαν για ενίσχυση και για σκληρό υποτίθεται αγώνα, εφοδιασμένοι άλλος με 30 και άλλος με 50 φυσιγία. Έξαλλος ο Βλάσσης, λίγες μέρες αργότερα έκανε μια αναφορά παρανοούμενος για το περιστατικό αυτό. Μια άλλη διαταγή ήταν, το 38ο Ταγμα Εθνοφρουράς να κατευθυνθεί μέσω Μικρού Δερείου προς Τατάρ Παναΐρ- Τζιβά Κουρού – Βουλγάρas Χωράφι, για να αποκόψει πιθανή υποχώρηση των ανταρτών, αλλά παραδόξως το Σύνταγμα πληροφορήθηκε ότι το Τ.Ε. δεν είχε... επαρκή πυρομαχικά διά να αναλάβει αυτή την αποστολή!!! Έξαλλος ξανά ο Βλάσσης και όπως έγραψε αργότερα στις 25 Μαΐου 1949 σε έκθεσή του προς τη Στρατιωτική Διοίκηση Θράκης για τη Μάχη των Μεταξάδων: «Δι' ο υπεβλήθη η υπ' αριθ.ΑΠ.26/17-5-49 αναφορά προς την Σ.Δ.ΘΡ, εις ην ο υποφαινόμενος εν αγανακτήσει ευρισκόμενος μετεχειρίσθη και λέξεις μη Στρατιωτικές»!!!! Ο Βλάσσης καθόταν σε αναμμένα κάρβουνα. Από το πρωί της 16ης Μαΐου δεν έπαψε να ζητάει συνεχώς τον ανεφοδιασμό των Μεταξάδων από αέρος σε πυρομαχικά, τρόφιμα και νερό. Το Γ'Σ είχε γνωστοποιήσει ότι οι αεροπόροι που είχαν κάνει αναγνωριστικές πτήσεις έλεγαν ότι δεν είναι δυνατή η ρίψη εφοδίων. Η κατάσταση γίνονταν απελπιστική για τους πολιορκημένους. Οι αεροπόροι είχαν κάποιο δικίο γιατί η θέση των Μεταξάδων εξέθετε σε άμεσο κίνδυνο το αεροπλάνο που έκανε τις ρίψεις λόγω των δεσποζόντων υψωμάτων, τα οποία κατείχαν οι αντάρτες και είχαν υψόμετρο μεγαλύτερο από το λόφο των Μεταξάδων. Ο Βλάσσης ζήτησε από το Διοικητή της VII Μερarchίας το αεροπλάνο ρίψεως να συνοδεύεται και από μαχητικά αεροσκάφη. Πράγματι τις απογευματινές ώρες της 16ης Μαΐου αεροπλάνο τύπου Ντακότα υποστηριζόμενα από δύο μαχητικά Σπιτφάιρ έκαναν ρίψεις, δυστυχώς όμως έγιναν από μεγάλο ύψος και μόνον λίγα εφόδια μπόρεσαν να πάρουν οι πολιορκημένοι!!! Πήραν και οι αντάρτες... Μπροστά στο χαμό- κατά τον Κρίτων- ο καπετάν Λάμπρος ζήτησε διακοπή της επίθεσης, αλλά διαφώνησε ο καπετάν Χείμαρρος, με αποτέλεσμα να καυγαδίσουν οι δυο καπεταναίοι.

Ξημέρωσε η 17 Μαΐου. Και ενώ όλοι στο λόφο των Μεταξάδων υπέφεραν χωρίς σταγόνα νερό, ξημέρωσε η 17η Μαΐου. Η κατάστασή τους ήταν τραγική. Το Σύνταγμα θέλοντας να δώσει λύση αποφάσισε να οργανώσει με τις δυνάμεις που διέθετε ο ταγματάρχης Αποστολάκης, μια επιθετική ενέργεια για απελευθερώσει τον σκληρά πιεζόμενο Λόχο. Έτσι, από το Αλεποχώρι προωθήθηκε ένας λόχος για να σχηματισθεί προγεφύρωμα νότια του Ερυθροπόταμου. Από την περιοχή του χωριού Αβδέλα διατάχθηκε Λόχος του 551 Τ.Π. υποστηριζόμενος και από Πυροβολικό, να εξορμήσει ώστε να ενωθεί με τον Λόχο των Μεταξάδων. Είχε αποφασισθεί επίσης να επέμβει και η Πολεμική Αεροπορία. Ο Βλάσσης με τον Αποστολάκη, είχαν προωθηθεί σε ένα πολυβολείο ακριβώς στο νότιο μέρος της γέφυρας του Ερυθροπόταμου κοντά στο χωριό Αβδέλα. Και ενώ όλα έδειχναν να πηγαινουν καλά, ο Λόχος του 39ου Ταγματος Εθνοφρουράς, που είχε συγκροτηθεί από άνδρες των ΜΕΑ Αλεξανδρουπόλεως και Σουφλίου μετά από... δύο ή τρεις πυροβολισμούς των ανταρτών συμπύκνωσε χωρίς διαταγή προς τη Λάδη εγκαταλείποντας τον Βλάσση και τον Αποστολάκη μέσα στο πολυβολείο να αγωνίζονται με τα όπλα ως απλοί φαντάροι. Η Αεροπορία όμως εκείνη τη μέρα έκανε το καθήκον της. Οι επεμβάσεις της ήταν άριστες και χάρη σ' αυτές ανακουφίστηκαν οι πολιορκούμενοι των Μεταξάδων. Τις απογευματινές ώρες έγινε με επιτυχία ο ανεφοδιασμός του Λόχου από αέρος. Το μέτρο της επιτυχίας του όπλου της Αεροπορίας, δίνει ο ίδιος ο καπετάν Κρίτων γράφοντας: «Από τη δεύτερη μέρα της μάχης από τα χαράματα και μέχρι τη δύση του ήλιου, δυο εκθρικά αεροπλάνα με μυδράλια και βόμβες, ακατάπαυστα από χαμηλό ύψος, έβαλαν κατά των τμημάτων μας». Ήταν τα δύο Σπιτφάιρ, που κατά ζεύγη χτυπούσαν με δραστικά πυρά τις θέσεις των ανταρτών. Μια ακόμα ενίσχυση με διλοχία διατέθηκε για τους Μεταξάδες. Η διλοχία διατάχθηκε από το Διδυμότειχο να κατευθυνθεί προς το χωριό Ασπρονέρι και από τα υψώματα Γελαδάρas και Βουλγάρas Χωράφι, να προσβάλει τις ανταρτικές θέσεις από τα νότια και να κουράσει τους αντάρτες, που λογικά θα είχαν καταπονηθεί επιτιθέμενοι τόσες ώρες. Επίσης μια ακόμα διλοχία υπό τον ταγματάρχη Δημήδη θα προωθειτο προς Μεταξάδες. Επιπλέον ένας ουλαμός Μηχανοκινήτων θα διεισθετο. Με τις δυνάμεις αυτές, σχεδιάζονταν μια κατά μέτωπο επίθεση στους πολιορκητές των Μεταξάδων, την επόμενη μέρα. Γενικά οι μάχες της 17ης Μαΐου υπήρξαν σφοδρότατες και σκληρές. Παρά την ύπαρξη Πυροβολικού και Αεροπορίας, οι αντάρτες πολεμούσαν με επιμονή και αποφασιστικότητα κρατώντας τις θέσεις τους πλην της Πολιάς, που την κατέλαβε ο στρατός. Στο τρίημερο 15, 16, 17 Μαΐου έγιναν κινήσεις από όλες τις κατευθύνσεις με σκοπό τη διάσπαση του κλοιού των ανταρτών, αλλά όλες απέτυχαν. Η 18η Μαΐου έκρινε πολλά. Η τέταρτη μέρα της Μάχης των Μεταξάδων ήταν πολύ κρίσιμη και έκρινε πολλά. Τα ξημερώματα έφτασε στο Διδυμότειχο και το 77 Ελαφρό Ταγμα Πεζικού, που πήρε διαταγή να κατευθυνθεί για επιθετική ενέργεια στους Μεταξάδες. Το απόγευμα στην περιοχή της μάχης έφτασε και ο Ουλαμός Μηχανοκινήτων υπό τον Ανθυπασπιστή

Ντόκο, ο οποίος με τον Βλάσση, πήγαν στη γέφυρα του Ερυθροπόταμου μεταξύ των χωριών Πολιά και Αβδέλα και έκαναν αναγνώριση. Στην αναγνώριση πήρε μέρος και ο υπολοχαγός Ζερβουδάκης ο οποίος επικεφαλής 15 ανδρών, είχε αφιχθεί εκεί από το Σουφλί ως εθελοντής. Με την κάλυψη μιας περιπόλου προωθήθηκαν στον Ερυθροπόταμο και εκτέλεσαν λεπτομερή αναγνώριση τόσο για την διάβαση του ποταμού από τα τεθωρακισμένα όσο και για το δρομολόγιο, που θα ακολουθούσε ο υπολοχαγός Ζερβουδάκης, που με τους άνδρες του και άλλες δυνάμεις θα πλαισίωνε και θα κάλυπτε την κίνηση των αρμάτων. Η αποστολή τους ήταν να καταλάβουν το ύψωμα Ασβεσταριές το οποίο απείχε περί τα 300 μέτρα ΒΔ του πολιορκημένου λόφου των Μεταξάδων. Η πτώση του θα επέφερε εξάρθρωση της τοποθεσίας που κατείχαν εκεί οι αντάρτες και θα οδηγούσε στην απελευθέρωση του Λόχου.

Στην Αλεξανδρούπολη ο διοικητής ο διοικητής της Στρατιωτικής Διοίκησης Θράκης Ταξιαρχος Στέφανος Πρόκος ανησυχούσε και επικοινωνούσε με τον αντισυνταγματάρχη Βλάσση. Ο Βλάσσης του είπε, ότι καλό θα ήταν η επίθεση να γίνονταν το πρωί της επομένης 19ης Μαΐου γιατί το 77 ΕΤΠ, δεν είχε φτάσει ακόμα στο Ασπρονέρι. Ο ταξιαρχος αρχικά συμφώνησε, αλλά μετά από δύο λεπτά, άλλαξε γνώμη και διέταξε η επίθεση να γίνει αμέσως και χωρίς τη συμμετοχή του 77ου ΕΤΠ. «Τούτο, με έκαμε να σκεφθώ επίοργον και απήντησα εις τον Διοικητήν της Στρατιωτικής Διοικήσεως Θράκης. ΘΑ ΕΚΤΕΛΕΣΘΗ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΒΟΗΘΟΣ», αφηγήθηκε αργότερα ο Βλάσσης. Μετά τη διαταγή αυτή, άρχισε η συνεργασία των Βλάσση και Αποστολάκη για την αναπροσαρμογή των επιθετικών σχεδίων χωρίς τη συμμετοχή του 77 ΕΤΠ. Στις 5.15' μμ της 18ης Μαΐου έγινε τελικά η επίθεση με συνεργασία αρμάτων, αεροπορίας, πυροβολικού και πεζικού και με σκληρή μάχη μέσα σε 30 λεπτά διασπάσθηκε η διάταξη των ανταρτών και καταλήφθηκε το ύψωμα Ασβεσταριές. Οι αντάρτες αιχμαλωτίσθηκαν και οι δυνάμεις του στρατού συνενώθηκαν με το Λόχο Μεταξάδων. Οι επιτιθέμενοι αναγκάσθηκαν αποσυρθούν στην περιοχή Βουλγάρas Χωράφι και οι Μεταξάδες καταλήφθηκαν από τον κυβερνητικό στρατό. Οι άμαχοι και το δράμα τους. Διαφωτιστική για το δράμα των αμάχων μέσα στο λόφο του Προφήτη Ηλία, είναι η έκθεση του αντισυνταγματάρχη Γεωργίου Βλάσση, που υποβλήθηκε στη Στρατιωτική Διοίκηση Θράκης. Λίγες μέρες μετά την μεγάλη μάχη: «Θεωρείται απαραίτητον εν σμικρώ να περιγράψωμεν την μαρτυρική θέσιν των ελευθέρων πολιορκουμένων επί του λόφου ΜΕΤΑΞΑΔΩΝ. Άνω των 800 εγκλεισθέντων εκεί από της 6ης ώρας της 15ης μέχρι το εσπέρας της 18ης ήτοι επί τετραήμερον επέρασαν μίαν ζωήν όντως μαρτυρικήν αλλά και αξιοθαύμαστον. Παρετηρήθη ότι γυναίκες αντικαθίστων τους σκοπούς στρατιώτας εις τας θέσεις των ίνα δώσουν καιρόν εις αυτούς ν' αναπαυθούν. Εξηκριβώθη ότι πολλοί λόγω ελλείψεως ύδατος εχρησιμοποίησαν ως τοιούτον τα ούρα των, δι' ο και παρετήρησα κατά την εκεί μετάβασίν μου τα πρόσωπα πολλών ωχρά [κίτρινα]. Οσάκις οι συμ/ται κατά τας επιθέσεις των επλησίαζον τα συρματοπλέγματα εβάλλοντο υπό των πολιορκου-

μένων διά ξύλων και λίθων. Εξηκριβώθη ότι επί τετραήμερον το σύνολον έμενε νήστεις, διότι οι πολιορκημένοι ουδεμίαν προμήθειαν είχαν καθ' ότι ουδόλως προέβλεπον τοιαύτην κατάστασιν. Το πθικόν των και το ψυχικόν σθένος ήτο και είναι άριστον, το δε Εθνικόν των φρόνημα εις άριστον επεδον. δι' ο και τους αξίζει κάθε Εθνική ευγνωμοσύνη». Κάτι άλλο που συνέβη στις ρίψεις εφοδίων από τα αεροπλάνα, ήταν, πως ρίχνονταν και μερικά σακιά με λεμόνια!!! Ήταν απαραίτητα, για να συνεφέρουν τα γυναικόπαιδα από τις αναρίθμητες λιποθυμίες λόγω των σφοδρών βομβαρδισμών του λόφου με βαρείς όλμους. Στην μάχη έδωσε το παρόν όπως είδαμε και η Αεροπορία η οποία έπληττε τις θέσεις που κατείχαν οι αντάρτες και ταυτόχρονα έριχνε τρόφιμα και πυρομαχικά μέσα στο χωριό για να αντέξει η άμυνά του. Εντυπωσιακές ήταν οι βυθίσεις των αεροσκαφών σε χαμηλό ύψος, που προκαλούσαν πανικό στις τάξεις των ανταρτών. Η συμμετοχή των πολεμικών αεροπλάνων που ξεκινούσαν από το αεροδρόμιο της Καβάλας υπήρξε μεγάλης σημα-

είχαν καταλάβει οι αντάρτες και αμύνονταν σθεναρότατα. Στις 6 μμ με συνδυασμένη επίθεση τεθωρακισμένων, πυροβολικού και αεροπορίας κατελήφθη το ύψωμα Βουλγάρas Χωράφι. Η φρουρά των ανταρτών που το κατείχε συνελήφθη ολόκληρη μετά από μάχη μιας ώρας. Έτσι και με πολύ χυμένο αίμα, ολόκληρη η περιοχή των Μεταξάδων περιήλθε στα χέρια του στρατού. Το πρωί της 20ης Μαΐου 1949, τμήματα του στρατού συνεχίζοντας τις επιθετικές ενέργειες εναντίον των υποχωρούντων ανταρτών, έφθασαν στις 11.30' ημ στις τοποθεσίες Σκάλα και Τζιβιά Κουρού, όπου ενώθηκαν με το 553 Τάγμα Πεζικού, που το διοικούσε ο υποδιοικητής της VII Μεραρχίας, ο οποίος από τις 18 Μαΐου είχε προωθηθεί στο κοντινό Μικρό Δέρειο. Αρκετά υπολείμματα της ανταρτικής δύναμης (περίπου 400) αφού όλη τη μέρα στις 20 Μαΐου παρέμειναν μέσα σε χαράδρες επάνω από το Πρωτοκκλήσι, κινήθηκαν τη νύχτα προς Μπουκατέ Νταγ. Από 22 έως τις 25 Μαΐου συνεχίσθηκε η καταδίωξη των ανταρτών οι οποίοι χωρίσθηκαν σε δύο φάλαγγες και τράπη-

κλαδιά της όχθης και θα ριχτούμε μέσα στο ποτάμι για να φτάσουμε στο φυλάκιο. Πράγματι οι παράτολμοι αυτοί εθελοντές το είπαν και το έκαναν. Βούτηξαν στο ποτάμι, έφτασαν στο πολυβολείο και το ενίσχυσαν για να μην πέσει στα χέρια των ανταρτών. Ο διοικητής τους πρότεινε να τιμηθούν με Πολεμικό Σταυρό και να προαχθούν επ' ανδραγαθία. Αυτοί οι οκτώ θαρραλέοι εθελοντές, ήταν οι: 1) Δεκανέας Δημήτριος Μπάτος, από το Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης και οι στρατιώτες 2) Θεοφάνης Σαλταϊδης, από την Ξάνθη (οδός Σκιάθου 21). 3) Τσάκαλος Μιλτ. Από την Πύλη Τρικάλων 4) Μιχαήλ Τρανούλης από την Νέα Ιωνία, Αθήνα (Ζήλωνος 10) 5) Γέρος Δημήτριος από το Ασβεστοχώρι Θεσσαλονίκης 6) Τζαμπάκης, από τις Σέρρες. 7) Γεώργιος Μάγκας από την Αθήνα. 8) Στυλιανός Ψαράκης από την Κρήτη. Ο ίδιος διοικητής του Τάγματος Εθνοφρουράς με άλλη επιστολή του είχε γνωστοποιήσει στις κοινότητες Χελιδορίου Δερβενίου Κορινθίας και Βρησά Μυτιλήνης ότι δύο αξιωματικοί από αυτούς που πολιορκούσαν μέσα στους Μεταξάδες οι

νοι οπλίτες, 5 νεκροί, πέντε τραυματίες και 2 αγνοούμενοι άνδρες των ΜΕΑ. Από τους Μεταξάδες απήχθησαν 4 άνδρες και 7 γυναίκες. Από την πλευρά των ανταρτών- σύμφωνα με στοιχεία του στρατού- υπήρξαν 173 νεκροί και 108 συλληφθέντες ή παραδοθέντες αντάρτες. Από πλευράς λαφύρων βρέθηκε άφθονος οπλισμός (ατομικά τυφέκια και αυτόματα) 3 όλοι και 12 μυδράλια. Και επειδή πόλεμος δεν σημαίνει μόνο όπλα, αλλά και προπαγάνδα, αξίζει να αναφερθεί εδώ, ότι στο Μηναίο Δελτίο που εξέδιδε το Γενικό Αρχηγείο των ανταρτών αναφέρεται π.χ. για την πρώτη μέρα της μάχης 15 Μαΐου ότι ο στρατός είχε 69 νεκρούς, 185 τραυματίες και 16 αιχμαλώτους. Και ο ίδιος ο καπετάν Κρίτων στο βιβλίο του σελ. 385, ομολογεί: «Πρόκειται για ψεύτικους αριθμούς, που απέχουν από την πραγματικότητα όσο η γη από τον ουρανό». Άραγε ποιες πρέπει να ήταν οι πραγματικές απώλειες των ανταρτών; Κατά τον Κρίτωνα και πάλι (σελ.385) από το σύνολο 1378 ανταρτών και στελεχών, μόλις και μετά βίας γλίτωσαν κακήν κακώς 420-450. Όλοι οι άλλοι έπεσαν νεκροί, τραυματίες, αιχμαλώτοι, αγνοούμενοι. Και στο σημείο αυτό, ο καπετάνιος δεν μιλάει για παραδοθέντες, που όντως υπήρξαν. Γράφει για αγνοούμενους.... Όμως τα νούμερα που δίνει, είναι όντως συγκλονιστικά. Παρά την συντριβή των ανταρτών στους Μεταξάδες και την συρρίκνωση των ανταρτικών δυνάμεων στο νομό Έβρου, οι ελάχιστοι εναπομείναντες αντάρτες, συνέχιζαν καταδιωκόμενοι απηνώς, τον απέλπιδα αγώνα τους, που δεν είχε πλέον καμιά προοπτική. Οι περισσότεροι διέφυγαν προς την τοποθεσία Μπουκατέ Νταγ, όπου τους καταδίωξε ο στρατός και έγιναν πολλές συμπλοκές. Μια επίθεση ανταρτών, ατελέσφορη, σημειώθηκε στις 18 Ιουνίου βόρεια της Αλεξανδρούπολης.

Οι εφημερίδες έγραψαν την επομένη, ότι ήταν μια κίνηση αντιπερισπασμού για να τονωθεί το πθικό των ανταρτών μετά την πανωλεθρία στη Μάχη των Μεταξάδων. Στις 13 Σεπτεμβρίου ο στρατός εκκαθάριζε την περιοχή από το Μεγάλο Δέρειο έως τους Μεταξάδες, όπου συνάντησε αντάρτες που δεν είχαν διαφύγει ακόμα προς τη Βουλγαρία. Από τις μικροσυμπλοκές σκοτώθηκαν 4 στρατιώτες και τραυματίσθηκαν 6. Από τους αντάρτες σκοτώθηκαν 5 και συνελήφθησαν 3. Στην έκθεσή του ο ταξιαρχος Πρόκος ανέφερε συμπερασματικά ότι οι αντάρτες θέλοντας να καταλάβουν και να κρατήσουν μια περιοχή εντελώς δική τους αναγκάσθηκαν να δώσουν μάχη κατά μέτωπο. "Αυτό υπήρξεν η καταστροφή των". Επίσης η αντίσταση του Λόχου Ασινκνευτών και η ορμητικότητά τους, επέφερε σύγκυση στις τάξεις των επιτιθεμένων. Τέλος, κατά τον ταξιαρχο Πρόκο, πολλοί και κυρίως οι βίαια επιστρατευθένες αντάρτες δεν πολεμούσαν καλά. Και αυτό είναι ευνόητο...

Σιγά- σιγά η ζωή στη χώρα, άρχισε να παίρνει ομαλούς ρυθμούς. Στην Αλεξανδρούπολη λειτουργήσε Κέντρο Νεοσυλλέκτων και στις 16 Σεπτεμβρίου έγινε στο γυμναστήριο της πόλης η ορκωμοσία των νεοσυλλέκτων φαντάρων, με κάθε επισημότητα. Ο εμφύλιος έβαινε προς το τέλος του, αλλά με πολλά θύματα. Θύματα ήταν και οι ζωντανοί και οι νεκροί... Και πάνω απ' όλα λαβωμένη για χρόνια η Ελλάδα ολόκληρη.

Η μάχη των Μεταξάδων

σίας. Ωστόσο στη Μάχη των Μεταξάδων πέντε αεροπλάνα έκαναν αναγκαστική προσγείωση και άλλα 20 εβλήθησαν ελαφρά από τους αντάρτες χωρίς να διακόψουν τις πτήσεις τους. Οι πιλότοι των μαχητικών ήταν οι Κυρκιζιώτης, Κανδαλέων, Στυλιανάκης και Σηπλιόπουλος. 19 Μαΐου, οι μάχες συνεχίζονταν... Το πρωί της 19ης Μαΐου 1949, το 77ο ΕΤΠ υπό τον Ταγματάρχη Δημήδη κινήθηκε προς την κατεύθυνση Ασπρονερίου- Παλιουρίου, ανατρέποντας διαδοχικά τις αντιστάσεις των ανταρτών. Το μεσημέρι μετά από άγριες μάχες «σώμα προς σώμα» κατέλαβε το ύψωμα Γελαδάρα και πήρε επαφή και με τους αντάρτες που κατείχαν την τοποθεσία Βουλγάρas Χωράφι. Η τοποθεσία αυτή είχε οργανωθεί από το στρατό κατά τρόπο θαυμάσιο με συρματοπλέγμα και πολυβολεία. Τα χαρακώματα όμως αυτά

καν δυτικά. Ηρωισμοί Απίστευτες ηρωικές πράξεις σημειώθηκαν κατά τη μάχη των Μεταξάδων. Από επιστολές που έστειλε ο διοικητής του Τάγματος Εθνοφρουράς προς τον πρόεδρο των κοινοτήτων του τόπου καταγωγής ορισμένων στρατιωτών προκύπτουν τα εξής: Τις απογευματινές ώρες της 16ης Μαΐου οδηγήθηκε ο 2ος Λόχος κοντά στην Πολιά για να απελευθερωθεί το πολυβολείο της γέφυρας του Ερυθροπόταμου με 6 μόνο οπλίτες μέσα, που είχε κυκλωθεί από περίπου 100 αντάρτες. Ο διοικητής του τάγματος μίλησε στους φαντάρους του για τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι συνάδελφοί τους και τότε προσφέρθηκαν εθελοντικά οκτώ οπλίτες. -Εμείς κ. διοικητά θα πάμε. Σας παρακαλούμε να μας επιτρέψετε να κάνουμε μια ομάδα εθελοντών και μόλις νυχτώσει θα κωθούμε μέσα στα

αντάρτες, πολέμησαν με αφάνταστο ηρωισμό κυκλωμένοι σε ένα στενό χώρο, επί μέρες χωρίς νερό, χωρίς ψωμί και με ελάχιστα πυρομαχικά, αλλά με μεγάλη πίστη και πατριωτισμό. Επρόκειτο για τον έφεδρο υπολοχαγό διοικητή του Λόχου Ηλία Λάλο από την Κορινθία και τον διμοιρίτη έφεδρο ανθυπολοχαγό Γεώργιο Γεώργη από τη Μυτιλήνη. Ηρωικά πολέμησαν και οι 32 φαντάροι. Οι δύο αξιωματικοί παρασημοφορήθηκαν επιτόπου από τον διοικητή του Γ' ΣΣ και προτάθηκαν για προαγωγή επ' ανδραγαθία. Οι δραματικές απώλειες- Πολύ αίμα χυμένο... Οι απώλειες της μάχης των Μεταξάδων ήταν ένας νεκρός έφεδρος ανθυπολοχαγός ο Ευάγγελος Μώρος του 93ου Τάγματος Εθνοφρουράς, που σκοτώθηκε στις 16 Μαΐου, 11 νεκροί οπλίτες και 62 τραυματίες. Υπήρχαν επίσης 6 αγνοούμε-

Ο Ερωτισμός των Θρακών

Πανάρχαιος και Διαχρονικός

(Από το βιβλίο του Παντελή Στεφ. Αθανασιάδη "Ψηφίδες από την Θράκη του χτες")

Η περίπτωση του Γιάννη Δήμαρχου

Αποκορύφωμα όμως του ερωτισμού των Θρακών, στα νεώτερα χρόνια, θεωρείται ένα από τα έσχατα παραδείγματα δημιουργίας δημοτικού τραγουδιού, το οποίο αναφέρεται στα ερωτικά κατορθώματα του Μπάρμπα Γιάννη, του Δημάρχου του χωριού Μεταξάδες. Το χωριό αυτό, που σήμερα είναι η έδρα του ομώνυμου κοινοτικού Δήμου, βρίσκεται στα Δυτικά του Διδυμοτείχου, σχεδόν σε επαφή με τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας ονομάζονταν Τοκμάκι και εξέλεγε δήμαρχο, που είχε τον τίτλο του Μουχτάρη.

Ο Μπάρμπα Γιάννης, πρόσωπο υπαρκτό, αλλά ίσως... λίγο παρεξηγημένο από το φερώνυμο τραγούδι του, μνηστήκε για τις επιδόσεις του στις γυναίκες, με ένα τραγούδι, ίσως το πιο γνωστό χορευτικό της Θράκης σε ρυθμό Ζωναράδικο.

**«Στο Τοκμάκι, στ'ς Μεταξάδες,
Γιάννης Δήμαρχος.**

**Γιάννης έχει τρεις γυναίκες κι άλλη
αγαπάει.**

Θα χουρίσει τη Θοδώρα,

θα πάρ' τη Βασιλ'κή

**Μάνα της την ουρμηνεύει,
την παρακαλεί.**

**-Βασιλ'κούδα μ' μην τον παίρνεις, του
Γιάνν' του χουβαρντά.**

**-Γώ τουν Γιάννη σαν δεν πάρω, δεν
παντρεύουμι.**

**Γιάννης είν', μαν' μ' σαρμπέζης, είνι
Δήμαρχος.**

**Στο Τοκμάκι, στ'ς Μεταξάδες, Γιάννης
Δήμαρχος**

**Αειντι Βασιλ'κούδα μ' Γιάννης
Δήμαρχος.**

Η πραγματική ιστορία του Γιάννη Δήμαρχου, που αποτελεί σύγχρονο σύμβολο ερωτισμού, όπως έχει περιγραφεί από τον Ν. Διονυσόπουλο σε συνοδευτικό κείμενο του δίσκου του φημισμένου τραγουδιστή Χρόνη Αηδονίδη «Τραγούδια και Σκοποί της Θράκης» (συνεργασία των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης και του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης), είναι η ακόλουθη:

Ο Ιωάννης Μαντάς ή Μαντούδης (1881-

1962) διετέλεσε Μουχτάρης στα ύστερα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας και στις αρχές της ελληνικής διοίκησης στη Θράκη. Από τη θητεία του εκείνη έμεινε γνωστός με το προσωνύμιο Γιάννης Δήμαρχος, που τον συνόδεψε σε όλη του τη ζωή.

Αρχικά πήρε για σύζυγό του την Τριανταφυλλιά, που είχε γεννηθεί το 1884. Γρήγορα όμως αυτή πέθανε και ως χήρος ο Γιάννης Μαντάς, νυμφεύθηκε με την Δέσποινα, η οποία είχε γεννηθεί το 1882. Με τη Δέσποινα έκανε μια κόρη το 1910, τη Ζωή. Λίγο καρό αργότερα οι Τούρκοι τον επιστρατεύουν- προφανώς λόγω των Βαλκανικών Πολέμων- στην Αδριανούπολη και ενδεχομένως και στην Κωνσταντινούπολη για μερικά χρόνια. Στη διάρκεια της απουσίας του και εξαιτίας μια επιδημίας στο χωριό, πεθαίνει και η γυναίκα του και η κόρη του. Όταν τελικά επιστρέφει, κάνει και τρίτο γάμο με την Μαρία Τσιακρούδη, γεννημένη το 1886, γνωστή στο χωριό με το προσωνύμιο Θοδώρα ή Θοδωρούλα. Δεν έκανε όμως παιδιά μαζί της. Έτσι και όταν έληξε η θητεία του ως Μουχτάρης, αποφασίζει να χωρίσει τη Θοδώρα και να κάνει γάμο με τη Βασιλική Μπακαλούδη (1887- 1975). Η Εκκλησία, δεν νομιμοποίησε ποτέ τον τέταρτο γάμο του, αφού αυτό δεν επιτρέπονταν από τους Ιερούς Κανόνες. Ο Γιάννης Δήμαρχος όμως αγνοώντας τις αντιρρήσεις της Εκκλησίας, αλλά και την κριτική της τοπικής κοινωνίας έζησε με τη Βασιλική ή Βασιλ'κούδα του τραγουδιού κατά την τοπική προφορά, με την οποία έκανε τρία παιδιά. Το Χρήστο που γεννήθηκε το 1926, την Τριανταφυλλιά που γεννήθηκε το 1929 και τον Παναγιώτη που γεννήθηκε το 1932. Ήταν η τελευταία οικογένειά του, με την οποία έζησε ευτυχισμένα τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του.

«Όπως είναι αυτονόητο- αναφέρεται στο συνοδευτικό κείμενο του δίσκου- το γεγονός σκανδάλισε τη συντηρητική κοινωνία του χωριού, με αποτέλεσμα η κοινωνική κριτική να ασκηθεί με τη μορφή τραγουδιού. Το τραγούδι μορφοποιήθηκε από το βιολάτορα Γιώργη Ταυρίδη ή Μπουγά, που ήταν κα συγγενής του Γιάννη Δήμαρχου. Αν και το τραγούδι αποδίδεται στον Μπουγά, δεν έχει διευκρινιστεί εάν και κατά πόσο βασίστηκε σε παλαιότερη μελωδία, ούτε είναι σαφές κατά πόσο συνέβαλαν οι δύο άλλοι μουσικοί της κομπανίας του (Βαΐτσας Καραγκιοζούδης, Δημήτρης Σαμπανίδης) καθώς και ο γιατρός των Μεταξάδων, που η παράδοση τον θέλει ως κύριο εμπνευστή των στίχων».

1873: Μια άγνωστη Πυρκαγιά στο παλαιό Διδυμότειχο

Εκατό καταστήματα και εργαστήρια και 15 σπίτια, παρανάλωμα του πυρός

Γράφει ο

Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης

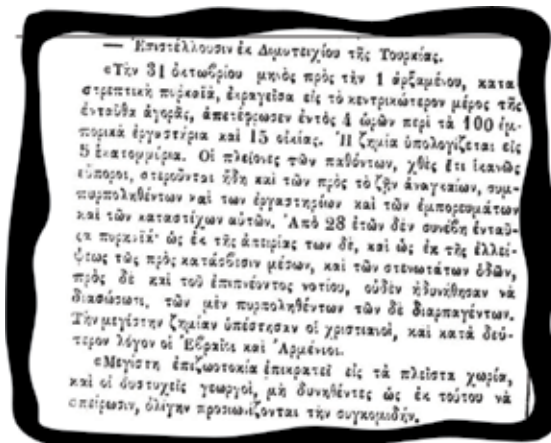
Οι πυρκαγιές είναι πάντα καταστροφικές, αφού στο διάβα της φωτιάς, αφήνουν αποκαΐδια και δυστυχία. Τέτοιες μεγάλες πυρκαγιές καταταλαιπώρησαν και το Διδυμότειχο, αφού όπως είναι γνωστό τα παλιά κτίρια, που συνήθως στο παρελθόν ήταν επενδυμένα με ξυλεία, άναβαν με μεγάλη ευκολία.

Οι πολύ παλαιοί συμπολίτες μας, θα θυμούνται ακόμα την τρομερή πυρκαγιά, που το 1932-αν είναι σωστή η πληροφορία μου- κατέστρεψε το περίφημο κτιριακό συγκρότημα, το οποίο βρισκόταν στο χώρο της σημερινής αγοράς και αποτελούσε το διοικητικό κέντρο της πόλης.

Επρόκειτο για ένα τεράστιο κτίριο, με πτέρυγες σε σχήμα Ε, που ο θρύλος έλεγε πως ο αρχιτέκτονας που ήταν Έλληνας, θέλησε με τον τρόπο αυτό να τονίσει την ελληνικότητά του χρησιμοποιώντας το κεφαλαίο γράμμα Ε ως βασικό μοντέλο. Τότε, όπως είναι γνωστό, κάπκαν εκτός των άλλων και τα πολύτιμα αρχεία του Δήμου Διδυμοτείχου, που αποτελούσαν και λόγω της παλαιότητάς τους, την καλύτερη πηγή ιστορίας της πόλης μας, με εξαιρετικά έγγραφα. Μεγάλης αξίας ντοκουμέντα, δηλαδή. Ερευνώντας διάφορα στοιχεία για κάποιο βιβλίο που έγραφα, ανακάλυψα τυχαία και μια εντελώς άγνωστη μεγάλη πυρκαγιά, που πρέπει τότε να προκάλεσε ανυπολόγιστες καταστροφές στο Διδυμότειχο. Ίσως και κάποια αλλαγή της φυσιογνωμίας της πόλης μας.

Το 1873 ήταν τελικά, μια πολύ σκληρή χρονιά για το Διδυμότειχο. Όπως προκύπτει από δημοσίευμα της εφημερίδας «Παλιγγενεσία» των Αθηνών[1] που ανακάλυψα τυχαία, τη νύχτα της 31ης Οκτωβρίου προς την 1η Νοεμβρίου, εξερράγη στο κέντρο, στην αγορά της πόλης, μεγάλη πυρκαγιά, η οποία μέσα σε τέσσερις ώρες αποτέφρωσε περί τα 100 εμπορικά και εργαστήρια και 15 σπίτια!!! Τέτοια πυρκαγιά δεν είχε σημειωθεί τα προηγούμενα 28 χρόνια. Άρα προϋπήρξε και άλλη μεγάλη πυρκαγιά, άγνωστη σε μας. Τότε λοιπόν, η απειρία, η έλλειψη πυροσβεστικών μέσων (φανταστείτε τους... συνήθως μισομεθυσμένους τουλουμπατζήδες της Οθωμανικής εποχής, να τρέχουν αλαφιασμένοι με τις τουλούμπες τους και να κραυγάζουν «γιαγκίν Βαρ»!!!) οι στενότεροι δρόμοι και ο νότιος άνεμος, που

φυσούσε διαβολεμένα εκείνη την φοβερή νύχτα, δεν επέτρεψαν στους δυστυχείς Διδυμοτείχτες να διασώσουν τις περιουσίες τους. Η εφημερίδα υπολογίζει τις ζημιές σε 5 εκ. δρχ. χωρίς να προσδιορίζει αν εννοεί ελληνικές δραχμές της εποχής (κολοσσιαίο ποσό δηλαδή) ή τα τρέχοντα τότε Οθωμανικά νομίσματα. Εγράφη μάλιστα, ότι κατά τη διάρκεια της πυρκαγιάς αναφέρθηκαν και διαρπαγές από τα καιγόμενα ακίνητα. Πάντα-δυστυχώς- υπάρχουν και οι άρπαγες, που εκμεταλλεύονται τις πε-

ριστάσεις, όταν οι συνάνθρωποί τους δυστυχούν. Τη μεγαλύτερη ζημιά υπέστησαν οι Χριστιανοί κάτοικοι και κατά δεύτερο λόγο οι Εβραίοι και οι Αρμένιοι. Δηλαδή τα στοιχεία εκείνα, που κρατούσαν ζωντανά στα χέρια τους, το εμπόριο και τις τέχνες.

Η εφημερίδα έδινε δραματικό τόνο στις συνέπειες της πυρκαγιάς εκείνης, γράφοντας: «Οι πλείστοι των πληγέντων χθες έτι ικανώς εύποροι, στερούνται ήδη και των προς τη ζην αναγκαίων, συμπεριλαμβανόμενων και των καταστίχων αυτών». Πάντως, εκείνο που μου προκάλεσε κατάπληξη από το δημοσίευμα της «Παλιγγενεσίας» είναι η αξιοσημείωτη άγνοια των Αθηναίων της εποχής εκείνης, για τις πόλεις και τα χωριά του υπόδουλου Ελληνισμού. Η εφημερίδα αναφέρει το Διδυμότειχο ως «Διδυμοτείχιον εκ Τουρκίας»! Δεν βαριέστε... Δεν είναι οι πρώτοι, που επιδεικνύουν τέτοια άγνοια. Τουλάχιστον μας διέσωσαν έστω και έτσι μια σημαντική πληροφορία για το Διδυμότειχο. Η χρονιά εκείνη, το 1873, πρέπει να ήταν φοβερή για το Διδυμότειχο και την ευρύτερη περιοχή του. Η ίδια ανταπόκριση της «Παλιγγενεσίας» καταλήγει: «Μεγίστη επιζωοτία επικρατεί εις πλείστα χωρία και οι δυστυχείς γεωργοί μη δυνάμενοι ως εκ τούτου να σπειρώσιν, ολίγη προοιωνίζονται συγκομιδή». Σκεφθείτε τώρα, ότι από την ειδησεογραφία εκείνης της χρονιάς προκύπτει, ότι είχαμε και βαρύ χειμώνα στη Θράκη.... Τι τραβούσαν οι προγονοί μας...

Ο Μπέης...εκείνα τα χρόνια

Εικόνες παράδοσης

Γράφει ο
Θεόφιλος Γουδουσάκης

Μεγάλη αποκριάτικη γιορτή για το χωριό το έθιμο του Μπέη με πολλά στοιχεία από Διονυσιακές γιορτές της αρχαιότητας που με το πέρασμα των αιώνων μεταλλάχθηκαν, εμπλουτίστηκαν ή και απέβαλλαν πολλά, ανάλογα με τις εκάστοτε κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις.

Οι τελευταίες επιρροές που δέχθηκαν ήταν από τη μακρόχρονη Τουρκοκρατία. Φαινόταν καθαρά μέσα στο έθιμο η προσπάθεια που έκαναν την εποχή εκείνη της σκλαβιάς να σατιρί-

ετοιμόλογος, αθυρόστομος και στιχοπλόκος, να είναι θεατρίνος και να προσποιείται με κωμικό τρόπο τον μεγαλομικρό Τούρκο αφέντη τον οποίο αποκαλούσαν περιπαιχτικά "κιπέκ-Μπεή", τουτέστιν "σκυλοαφέντη".

Ο Μπέης είχε τους σωματοφύλακες του, τη φρουρά του, αυτούς που εκτελούσαν τις διαταγές του, τους λεγόμενους «αράπηδες» ή «τζανταρμάδες». Καμιά δεκαπενταριά παλικάρια τα οποία προηγουμένως είχαν μουντζουρώσει το πρόσωπο τους με μουντζούρα από τη γάνια ή τεντζερέδες που είχαν μπόλικη. Περιπατούσαν μπροστά και γύρω από το Μπέη ενοχλώντας και πειράζοντας τους χωριανούς. Από πίσω τους ακολουθούσε ένας καμπούρης φοροεισπράκτορας σέρνοντας ένα γαϊδάρο με δισάκια για να συγκεντρώνει τα κεράσματα και τα φιλοδώρηματα.

Χώσει το σουβλερό ξύλο που κρατούσε στον κώλο τους. Αυτοί για να αποφύγουν το τζιτζικώμα του έδιναν μπαξίσι. Από πίσω του και η Καντ'να, ήταν ζευγάρι.

Την Καντ'να παρίστανε ένας άλλος άνδρας ντυμένος με βρώμικα κουρελιασμένα γυναικεία ρούχα και στο κεφάλι φορούσε μια μεγάλη πολύχρωμη μαντήλα τη «μπαρμπούλα». Στην αριστερή μασχάλη της ήταν στερεωμένη μια ρόκα με λίγο μαλλί και από μια κλωστή κρέμονταν ένα αδράχτι με σφοντύλι.

Με το αριστερό της χέρι έκανε πως γνέθει ενώ με το δεξί της χέρι κρατούσε μια πατσαβουρα, μια «σφούγγια» που ήταν βουτηγμένη σε βρωμόνερα. Κυνηγούσε και αυτή όποιον έβρισκε για να τον λερώσει. Πρωί-πρωί της Δευτέρας της προτελευταίας Κυριακής της αποκριάς, γύρω στις δέκα έβγαινε ο Μπέης από την αυλή κάποιου παλιόσπι-

προς τις γυναίκες νοικοκυρές: «Να σκάσαν τα βαμβάκια σας σαν τα μνάκια σας» ή "όποια πόψι δε γμθεί πασχαλιά δε θα χαρεί" και προς τους άντρες διαλαλούσε αγέρωχα «κώμα να ουργώντι κι γκατζιουλόπις να φυτρώνν», κί' έλεγε, έλεγε και ο κόσμος έσκαγε στα γέλια. Οι νοικοκυρές έφερναν και έδιναν δώρα στη φρουρά του, στους αραπάδες και αυτοί τα πήγαιναν στον Μπέη να τα επιθεωρήσει και να τα ευλογήσει, στη συνέχεια τα παρέδιδαν στον καμπούρη φοροεισπράκτορα. Τα δώρα ήταν καρύδια, αμύγδαλα, αβγά, κότες, σάρι και ότι άλλο είχαν στα αμπάρια του σπιτιού.

Πολλές φορές οι γυναίκες προσπαθούσαν να ξεγελάσουν τον Μπέη και έφερναν κούφια καρύδια ή κλούβια αβγά, ή ψόφιετες κότες. Αν το καταλάβαινε ο Μπέης διέταζε τους αραπάδες να πιάσουν τον νοικοκύρη και να τον πάνε μπροστά του.

Αυτοί έπιαναν τον άνδρα του σπιτιού και τον κουβαλούσαν ανάποδα, τον αναποδογύριζαν με τα πόδια ψηλά και ο Μπέης τον χτυπούσε με το ραβδί του στις πατούσες των τσαρουχιών του για τιμωρία που τον κορόιδεψε η γυναίκα του. Το απογευματάκι, Μπέης Αραπάδες Χατζής και Καντ'να, μαζεύονταν στην πλατεία. Κόσμος πολύς, όλο το χωριό μαζεύονταν εκεί για την τελευταία πράξη της κωμωδίας.

Ο Μπέης διέταζε το γυφτοζεύγαρο να προσποιηθεί πως κάνει έρωτα κάτω στο κώμα και υπό τα βλέμματα και τα γιουχαίσματα των συγκεντρωμένων. Το δρώμενο είχε σαφή ερωτικό χαρακτήρα, καθώς οι χωριανοί πίστευαν ότι αναπαριστώντας συμβολικά, με λόγια ή πράξεις, τη

γενετήσια διαδικασία μπορούσε να επιδράσει θετικά πάνω στη γονιμότητα της φύσης στο σύνολό της. «Φώναζε ο Μπέης «Χατζή να στείς τ'Καντ'να».

Ο χατζής εκτελούσε τη διαταγή. Μετά έζεβαν το Χατζή με τη Καντ'να στο ζυγό με το αλέτρι και οι αραπάδες προσπαθούσαν να οργώσουν την πλατεία και να σπείρουν σπόρους. Στη διάρκεια του οργώματος έπιαναν την Καντ'να πόντοι γέννας και μετά από κωμικούς σφαδασμούς αυτή γεννούσε καμιά δεκαριά κουταβάκια. Όλα αυτά συμβολικά και παρακλητικά για καλή σοδειά το καλοκαίρι. Η μεγάλη θημωσιά από χοντρά ξύλα ήταν από το πρωί έτοιμη στο κέντρο της μεγάλης πλατείας του χωριού. Ο παπάς έβαζε φωτιά στα ξύλα του σωρού και ο χορός, με το λαμπάδισμα των ξύλων, άρχιζε.

Ο «Ζωναράδικος» μακρύς και στριφογυριστός. Όλοι πιάνονταν σ'autόν το χορό, Μεγάλοι και μικροί, άντρες γυναίκες και παιδιά. Χορός, χαρές, φωνές και πανηγύρια. Προς το τέλος αυτής της χορευτικής διασκέδασης χόρευαν και ένα χορό σιωπηλά. Ρυθμικά αλλά χωρίς τραγούδι, βουβά. Έβλεπες ένα κυκλικό σύνολο ανθρώπων να λικνίζεται και δεν ακούγονταν «κίχ». Αυτό το χορό τον έλεγαν «Μπβό». Έτσι έδειχναν μάλλον ότι όλοι τους ευχαριστήθηκαν πολύ, κουράστηκαν όμως από την πολύ χαρά και διασκέδαση και ήθελαν έτσι να το διαλύσουν, να φύγουν για τα σπίτια τους, ήρεμοι, σιωπηλοί και ευτυχισμένοι.

Όμορφη ζωή των όμορφων Βρυσικιωτών στο όμορφο χωριό τους τα όμορφα αγνά εκείνα χρόνια. Ο Θεός, η φύση και οι άνθρωποι σφιχταγκλιασμένοι....

σουν, να περιγελάσουν τον Τούρκο κατακτητή καλυμμένα και χωρίς να προκαλούν τον βάρβαρο αφέντη τους. Στα χρόνια της παράδοσης και εθίμων της Μαρτίνας, Βρυσικιώτικης κοινωνίας τα κεντρικά πρόσωπα αυτού του, κατά κάποιο τρόπο, θεατρικού δρώμενου που υποδύονταν τους "ήρωες" ήταν τα ίδια άτομα για πολλά χρόνια.

Ένας άντρας μεσήλικας, έκανε τον Μπέη, τον έκανε εδώ και χρόνια, ήταν ισόβιος ο ρόλος του και όταν πέθαινε το χωριό διάλεγε άλλον στη θέση του. Ο Μπέης έπρεπε να έχει πολλά ξεχωριστά προσόντα, ή καλύτερα, πολλά χαρίσματα. Έπρεπε να είναι

Ο Μπέης καβάλα σ' ένα ψωράλογο «διάλεγαν το χειρότερο του χωριού» στολισμένο με κουρέλια και ξόανα που έφτιαχναν από ξύλα και ξερά χόρτα. Άλλα πρόσωπα στο έθιμο ήταν: Ο «Χατζής» και η «Καντ'να» Ο Χατζής παρίστανε τον ανέμελο γύφτο ζωσμένο γύρω από τη μέση του μια αρμαθιά με πολλά μεγάλα γυδοκούδουνα.

Στο χέρι του κρατούσε ένα πελεκημένο μυτερό ξύλο, έτρεχε πέρα-δώθε χοροπηδώντας και κάνοντας τα κουδούνια να χτυπούν δαιμονισμένα κυνηγώντας τους χωριανούς, μόνο τους άνδρες, για να τους «τζιτζικώσει», δηλαδή προσπαθούσε να τους

του. Εκεί είχαν μαζευτεί και είχαν στολισθεί όλοι τους.

Πριν φθάσει στην πλατεία θα περνούσε από όλους τους δρόμους του χωριού και από όλα τα σπίτια. Και αυτό άρχισε να κάνει. Οι νοικοκυραίοι και οι νοικοκυρές, όπου πήγαινε, τον καλωσόριζαν με υπονοούμενα και καλυμμένες βρισιές, όπως «καλώς τον κιπέκμπεη» δηλαδή τον σκυλοαφέντη, ενώ αυτός τους έδινε ευχές με προστυχόλογα και αυτοσχέδια σατιρικά ποιήματα.

Πάνω στο άλογο ο Μπέης περιφέρονταν από αυλή σε αυλή και με ύφος φώναζε

Φωτογραφίζοντας τις ομορφιές του τόπου μας

Διδυμότειχο η πόλη των μύθων, των κάστρων και των πολιτισμών
[φωτο. Κώστας Γκουρλουμένος]

«Μια βόλτα στην πόλη των κάστρων, των μύθων και των πολιτισμῶν»

ΦΩΤΟ: ΒΙΚΥ ΓΚΑΡΟΥΔΗ

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΤΑΤΖΗ ΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥΣ

Γράφει ο

Ιωάννης Α. Σαρσάκης
(Καστροπολίτης)

Αν εξετάσουμε το βίο του συγγραφέα μας αγίου και αυτοκράτορα της Ρωμανίας (Βυζαντίου) Ιωάννη Βατάτζη ως ιστορική προσωπικότητα, θα χρειαστεί να μελετήσουμε πολλές ιστορικές πηγές, λόγω του ότι είναι σημαντικότερος και πολυδιάστατος. Ο Διδυμοτείτης Ελεήμων και Ιαματικός Άγιος Βασίλειος, κατέχει πρωτεύουσα θέση στις σελίδες των ιστορικών που ασχολήθηκαν με τα γεγονότα της εποχής του 13ου αιώνα. Είναι χαρακτηριστικό ότι, με σπάνια ομοφωνία όλοι οι ιστορικοί τον εξυμνούν. Οι χρονογράφοι της Ρωμανίας (Βυζαντίου) τον επαινούν και τον κατατάσσουν μαζί με τους μεγαλύτερους αυτοκράτορες. Οι σύγχρονοι ιστορικοί (επικώριοι και αλλοεθνείς), επίσης τον εγκωμιάζουν, αναγνωρίζοντας την καθοριστική συμβολή του στην ανασύσταση της αυτοκρατορίας και στην ανακατάληψη της Βασιλεύουσας, την οποία ως γνωστόν είχαν καταλάβει οι Φράγκοι σταυροφόροι το 1204. Ιδιαίτερως για τους Έλληνες ιστορικούς που ασχολήθηκαν με την συνένωση και τη συνέχεια του Ελληνισμού, και τη δημιουργία του νέου Ελληνισμού, ο Ιωάννης Βατάτζης αποτελεί ένα ξεχωριστό κεφάλαιο. Για του λόγου το αληθές, παρακάτω παραθέτουμε τις απόψεις σημαντικών ιστορικών οι οποίες επικεντρώνονται στο έργο που επιτέλεσε ως αυτοκράτορας :

Γεώργιος Ακροπολίτης (1217-1281) : "...ακόμη και δέκα φορές μεγαλύτερη χώρα αν είχε υπό την εξουσία του ο αυτοκράτορας Ιωάννης, πάλι θα μπορούσε να την κυβερνήσει σωστά και να την προφυλάξει από τους εχθρούς". "Αυτός δεν είναι (ο Βατάτζης) ο τρομερός ως προς τη δύναμη, ο απάραμιλλος ως προς τη σύνεση, που δοκιμάστηκε επιτυχώς στο πεδίο της μάχης και κέρδισε πλείστες όσες φορές το στεφάνι της νίκης, του οποίου τα τρόπαια είτε πρόκειται για χερσαίες είτε για ναυτικές επιχειρήσεις υπερβαίνουν την άμμο της θάλασσας και το πλήθος των άστρων" ;

Θεόδωρος Β' Λάσκαρης (1223-1258) : "Ο Βασιλιάς Ιωάννης ένωσε την χώρα που είχε τεμαχιστεί από τους Λατίνους, Πέρσες, Βούλγαρους, Σκύθες και άλλους τυραννικούς ξένους. Τιμώρησε τους άρπαγες και προστάτευσε την χώρα του. Έκανε την χώρα μας απρόσιτη εις τους εχθρούς".

Θεόδωρος Σκουταριώτης (1230 - ;) : "Ο Βατάτζης κατά την περί τα θεία ευλάβειαν και την περί τους υπηκόους κηδεμονίαν είχε τα πρωτία ως προς τους προ αυτού Βασιλεύσαντας".

Γεώργιος Παχυμέρης (1242-1310) : "Ένεκα τούτων όλων, όστις τα αυτά περίπου ιστορεί περί του βασιλέως τούτου (του Βατάτζη), επωνομάζετο πατήρ Ρωμίων

ση της εν Θεσσαλονίκη αυτοκρατορίας και η συνένωση του μεσαιωνικού ελληνισμού, υπό την αυτοκρατορία της Νίκαιας, μαρτυρεί ότι αυτός (ο ελληνισμός) όσο και αν είχε παρακμάσει, διατηρούσε κάποια συστατικά πολιτικής εμπειρίας, δεξιότητας και δυνάμεις περισσότερα από όσα με τον καιρό προσέλαβε ο προ μικρού σε νέο πολιτικό βίο ανακύψας νέος ελληνισμός. Η δε ένωσης αυτή υπήρξε το κυριότατο κατόρθωμα του Ιωάννη Βατάτζη αλλά όχι και το μόνο".

Αλέξανδρος Βασιλειφ (1867-1953) : "Ο Ιωάννης Βατάτζης

ως ουδείς ίσως άλλος αυτοκράτωρ του Βυζαντίου". (Στην Αθήνα το 1953, ήθελαν να τιμήσουν τα 500 χρόνια από την άλωση της Βασιλεύουσας, και απευθύνθηκαν κάποιιοι πολιτειακοί φορείς στον μεγάλο ιστορικό Κωνσταντίνο Άμαντο, λέγοντάς του ότι μπροστά στα τρία νεοκλασικά κτίρια την Ακαδημία το πανεπιστήμιο και την εθνική βιβλιοθήκη έχουμε αρχαίους, έχουμε ήρωες του 21, αλλά δεν έχουμε κάποιο εκπρόσωπο της Ρωμιοσύνης. Ποιον θεωρείς τον γνησιότερο εκπρόσωπο της ελληνορθόδοξης συνείδησης του Βυ-

ζαντίου, και ο Άμαντος τους είπε τον Ιωάννη Γ' Δούκα Βατάτζη).

ζωσε την μικρή αυτοκρατορία, που ήταν περιορισμένη στην έκταση μιας επαρχίας, σε μεγάλη δύναμη. "Η Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας" του πανεπιστημίου του Καίμπριτζ : "Ο ιδρυτής της αυτοκρατορίας της Νίκαιας δεν άφησε διαδόχους. Όμως όλοι συμφώνησαν ότι αυτοκράτορας έπρεπε να ανακηρυχτεί ο γαμπρός του, ο Ιωάννης Δούκας Βατάτζης, που ήταν σύζυγος της μεγαλύτερης κόρης του της Ειρήνης. Ο πατριάρχης Εμμανουήλ τέλεσε τη στέψη. Ήταν μια συνετή εκλογή, γιατί ο Ιωάν-

(Ρωμίων), ενώ ο Θεόδωρος (Λάσκαρης) δεσπότης αυτών". Σε άλλο σημείο συνεχίζει ο Παχυμέρης λέγοντας : "Πάσα πόλις και χώρα και δήμος απήλαυσε των ευεργεσιών αυτού. Παρέσχε δ' έτι χορηγίας εις τους ναούς και τα σεμνεία και τας μονάς".

Γεώργιος επίσκοπος Πελαγονίας (2ο μισό του 14ου αιώνα) : "Όμοια και ο ίδιος (ο Βατάτζης) δηλαδή, αφού βρήκε το γένος αδύναμο, να υφίσταται αρπαγές από όλους τους βαρβάρους, Σκύθες, Άραβες, Πέρσες, Μουσούς, Παίονες, Ιταλούς, αλλά και από αυτούς που από τη Γαλλία (Φράγκους) εισέσρμησαν εδώ σαν θορυβώδεις συμποσιαστές, δεν άντεξε να αδιαφορήσει και να το βλέπει να κακοπαθαίνει απ' όλες τις πλευρές, αλλά θέτοντας τον εαυτό του σε κίνδυνο και διατρέχοντας την επικράτεια έδωξε τους τυράννους και αποκατέστησε την ελευθερία στο γένος".

Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος (1815-1891) : "Η κατάλυ-

ση υπήρξε πολύ ικανός και πολύ δραστήριος πολιτικός, και ήταν αυτός ο κύριος δημιουργός της αποκαταστάσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας". "Η εξωτερική δράση του Βατάτζη υπήρξε εξαιρετικά σημαντική, διότι εξαλείφοντας βαθμιαίως όλους τους υποψηφίους αποκαταστάτας της αυτοκρατορίας τους άρχοντες δηλαδή της Θεσσαλονίκης, της Ηπείρου και της Βουλγαρίας απέκτησε υπό την εξουσία του τόσο έκταση, όση ουσιαστικός αρκούσε για την επανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ο κύριος ρόλος της αποκαταστάσεως ανήκει στον Ιωάννη Βατάτζη και το 1261 ο Μιχαήλ Παλαιολόγος, απλώς, επωφελήθηκε από τα αποτελέσματα της επιμονής και της δραστηριότητας του καλύτερου αυτοκράτορα της Νίκαιας. Οι μετά τον Ιωάννη Βατάτζη γενεές τον θυμούνται ως Πατέρα των Ελλήνων".

Κωνσταντίνος Άμαντος (1874-1960) : "Ο Ιωάννης Βατάτζης υμνήθη και ζων και μετά θάνατον

ζαντίου, και ο Άμαντος τους είπε τον Ιωάννη Γ' Δούκα Βατάτζη).

Γιάννης Κορδάτος (1891-1961) : "Ο Βατάτζης όμως με την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε όχι μόνο μεγάλωσε το κράτος του, αλλά και προετοίμασε την επανασύσταση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Αυτός είναι ο κυριότερος συντελεστής της αποκατάστασης του Βυζαντίου. Αν οι Φράγκοι διώχτηκαν από την πόλη το 1261, τούτο οφείλεται σε αυτόν. Ο Μ. Παλαιολόγος επωφελήθηκε από τα αποτελέσματα που επέφερε η εσωτερική και εξωτερική πολιτική του Βατάτζη και κατέλαβε την Πόλη".

Γκιόργκ Οστρογκόρσκι (1903-1976) : "Ο Ιωάννης Βατάτζης είναι χωρίς αμφιβολία ο μεγαλύτερος πολιτικός της περιόδου της Νίκαιας και ένας από τους πιο σημαντικούς ηγέμονες της Βυζαντινής ιστορίας. Στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική σταθεροποίησε με εκπληκτικό τρόπο το έργο του προκατόχου του και έτσι ανύ-

νην Γ' Βατάτζης υπήρξε ο ενδοξότερος αυτοκράτορας της Νίκαιας και ένας από τους ικανότερους Βυζαντινούς μονάρχες". Σε ένα άλλο σημείο κάνοντας τον απολογισμό του έργου του Βατάτζη αναφέρει τα εξής : "Ο Ιωάννης Γ' Βατάτζης προετοίμασε το έδαφος και έκανε δυνατή την παλινόρθωση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Όμως δεν ήταν γραφτό να θερίσει ο ίδιος τον καρπό των έργων του. Ο Λάσκαρης είχε αποδείξει ότι η Νίκαια μπορούσε να γίνει ένα πιστό αντίγραφο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ο Βατάτζης απέδειξε ότι από πολλές απόψεις το αντίγραφο ήταν πιο πετυχημένο από το πρωτότυπο του περασμένου αιώνα".

Γλύκατση Αρβελέρ : "Ο Ιωάννης Γ' Δούκας Βατάτζης είναι η προσωποποίηση πραγματικού αυτοκράτορα και κυβερνήτη, του Έλληνα της χριστιανικής οικουμηνικότητας, της βάσης της αιωνιότητας της αυτοκρατορίας. "

Γράφει ο

Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης

Σελίδες από την ιστορία του Διδυμοτείχου κατά τον 19ο αιώνα

Dimetoka' da Bir Kızla
(I.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi 91074/23)

Διδυμότειχο και Σουφλί, ήταν δυο πόλεις της Θράκης, που διέθεταν κατά τον 19^ο αιώνα αλλά και πολύ νωρίτερα, σπουδαία ελληνικά σχολεία. Είχαν επίσης και μεγάλη παραγωγή μεταξιού. Υπάρχει στο φάκελο της Βιβλιοθήκης της Βουλής, μια έκθεση που συνετάγη στις 15 Οκτωβρίου 1868 (Σ.Σ.

Οι ημερομηνίες όλες αναφέρονται στο Παλιό ή Ιουλιανό Ημερολόγιο, που ίσχυε τότε) από τον Νικόλαο Χατζόπουλο, διευθύνοντα προσωρινά, το ελληνικό υποπροξενείο Πύργου. Εκεί διαβάζουμε μια σημαντική πληροφορία για την οικονομική και εκπαιδευτική ζωή του Διδυμοτείχου. «Άλλοτε, γράφει, το Διδυμότειχο επλούτει εκ της μεταξοτροφίας. Αλλά από του 1864 κατέπεσεν ολοσχερώς. Μόλις δε και μετά πολλού κόπου και δια της σόκνου ενεργείας, του Αγίου Διδυμοτείου κυρίου Μεθοδίου, διατηρεί Ελληνικὴν Σχολὴν και Δημοτικὸν, εἴτα δε και Παρθεναγωγείον. Αν δεν με απατά η μνήμη, η Σεβ. Εκπαιδευτική Αδελφότης χορηγεί εις το Μεγάλο Δερβένι (Μεγάλο Δέρειο σήμερα) της επαρχίας Διδυμοτείου πεντηκοντάληρον ετησίαν συνδρομήν». Αξίζει να αναφερθεί, ότι το Διδυμότειχο με την πανάρχαια ιστορία του αναφέρεται από πολλούς περιηγητές, αλλά και χαρτογράφους, της προ του 1800 εποχής.

Σε έκθεση που είχε οργανωθεί στο Ζάππειο από 21 Σεπτεμβρίου έως 5 Οκτωβρίου 1998 από το υπουργείο Αιγαίου με θέμα τους χάρτες του Αιγαίου και της Κύπρου (1485-1800) από τις συλλογές Χρήστου Ζαχαράκι και Μαργαρίτας Κουτσογιαννοπούλου- Σαμούρκα, υπήρχε και ένας χάρτης του Joachim Ottens εποχής 1675 με το Αρχιπέλαγος και την Ηπειρωτική Ελλάδα. Στο χάρτη αυτό, αναφέρεται και το Διδυμότειχο με την ονομασία Dimotic. Το Διδυμότειχο περιλαμβάνεται και στη Μεγάλη Χάρτα του Ρήγα.

Στο σπουδαίο φάκελο της Βιβλιοθήκης της Βουλής, υπάρχει και ένας ανυπόγραφος και χωρίς ημερομηνία πίνακας, με πληροφορίες για την εκπαίδευση της επαρχίας Διδυμοτείου και ένας πίνακας των οικονομικών ευρώτων κατοίκων των χωριών. Ανάμεσα στα ονόματα αυτά, υπάρχουν και τα ακόλουθα: «Καδίκιοι (σημερινή Μάνη) Παπά Χριστόδουλος, Τριαντάφυλλος Παναγιώτης, Γκουντίνης, Στρατής. Κουρουτζή (σημερινή Καρωτή) Στρατής, Ελευθέριος, Χρυσάφης. Καρλί (σημερινοί Χιονάδες) Κωνσταντίνος Φουτσιτζής. Παπά Ιωάννης Καλούδης, Χαρίσης Δούκας. Τοκμάκι (σημερινοί Μεταξάδες) Γεώργιος Τερζόγλου, Δημήτριος και Αθανάσιος Γεωυδιόγλου. Καρακλήσος (σημερινό Μαυροκκλήσι) Σταμάτης Τσιαμπάζογλου, Τούτσος Ναλμπάντης, Κουφύβουνο Ιωάννης Αλεξανδρή, Μιχαήλ Ρίζου, Μόσχος Μαυρουδής. Καραμπεύλι (σημερινό Αμόριο) Αυγερινός, Θεόδωρος, Άγγελος. Σαλτίκι (σημερινά Λάβαρα) Βαρσάμης Δ. Οζουνογλου, Ηλίας Τάτορης, Δ. Αραμπατζής, Απόστολος Χαρίτου, Νικόλαος Μιχογλου. Κουλακλή (σημερινά Αμπελάκια) Καραφύλλης Χριστοδούλου, Μπιμπολίδης. Ακ Μπουνάρ (σημερινό Ασπρονέρι) Λάμπρος Παπαζογλου, Δημήτριος Σαρακίνα. Πετράδες Παπά Αθανάσιος, Νικολάκης, Κωνσταντίνος. Πραγί, Ευάγγελος Αναγνώστης, Σαράντης, Τσιαφούλης. Κούλελι (σημερινό Πύθιο) Αργυράκης, Σταυράκης. Μάνδρα Χατζή Τριαντάφυλλος, Μόσχος Δεμερτζή Δημήτριος, Κορνοφωλέα Χρ. Αναγνώστης, Αθανάσιος Γιατζιτζής, Πολυχρόνης και Γιαννάκος. Μέγα Ζαλίφ (στην Ανατολική Θράκη) Νικόλαος Γκουντέσσογλου, Βασίλειος Θεοδωράκογλου, Μιχαήλ Ρούσσου, Παπά Γεώργιος, Παπά Αθανάσιος. Ασλαάν (στην Ανατολική Θράκη) Νικόλαος, Παπά Γιάννης, Αναστάσης Αναγνώστης. Σαρανλάρ (στην Ανατολική Θράκη) Χρήστος Μήτρος, Αθανάσιος Στεφάνου, Βασίλειος Τόνιους».

*Το Διδυμότειχο

Μια σφαιρική εικόνα για την Παιδεία στο Διδυμότειχο και το Σουφλί, περιλαμβάνεται σε μια χειρόγραφη, πολύπτυχη, ανυπόγραφη και χωρίς ημερομηνία κατάσταση των σχολείων, με τίτλο «Επαρχία Δι-

δυμοτείου». Είναι πρωτοκολλημένη με αριθμό 120 και χωρίς άλλα στοιχεία για τον συντάκτη και τον αποδέκτη της έκθεσης.

Προφανώς όμως και αυτή, έχει υποβληθεί στην Εκπαιδευτική και Φιλανθρωπική Αδελφότητα της Κωνσταντινούπολης. Από τα κείμενα που περιλαμβάνει, γίνεται σαφές, πως καταρτίσθηκε αμέσως μετά το Ρωσοτουρκικό πόλεμο κατά την διάρκεια του οποίου αποκαλύπτεται, ότι έγιναν μεγάλες διαρπαγές των εκκλησιών, σε άμφια και ιερά σκεύη.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι ο ρωσικός στρατός στο Διδυμότειχο και το Κούλελι Βουργάζ (Πύθιο) ήταν υπό τη διοίκηση του στρατηγού Νικολάου Μαντόυφελ. Στο δεξιό μέρος της κατάστασης αυτής, κάτω από τον τίτλο «Σημειώσεις» αναφέρεται: «Η επαρχία απαρτίζεται από δύο πόλεων, δέκα τριών κωμοπόλεων και τεσσαράκοντα επτά χωριά».

Η υλική κατάσταση των κατοίκων της επαρχίας ταύτης είναι μετρία ως εκ των επισμβασών συμφορών του Ρωσοτουρκικού πολέμου, το δε επικρατούν εν αυτή επάγγελμα είναι η γεωργική και η κτηνοτροφία. Η λαλούμενη γλώσσα είναι η Ελληνική, διότι και ο υπέρτερος αριθμός των κατοίκων της επαρχίας είναι ο ελληνικός. Τα σχολεία του Διδυμοτείου και Σουφλίου καταγίνονται να εισάξωσιν το εν Αθήναις σύστημα, εξ ών και διδασκάλους νέου συστήματος, λαμβάνουσι.

Τα δε εν τοις λοιποῖς κωμοπόλεις και τισι χωρίοις είναι ανάξια λόγου ως χορηγούντα πτωχοτάτην διδασκαλίαν και γραφήν ένεκα απορίας πόρων και συντηρήσεως. Του εν Διδυμοτείου Δημοτικού Σχολείου το Α' Τμήμα έχει 40 μαθητάς, το δε δεύτερον 150 περίπου. Το νεοσύστατον Παρθεναγωγείον έχει 200 περίπου μαθητρίσας με το νέον σύστημα το Ελβετικόν, υπό διδασκάλισσαν εξ Αθηνών. Το δε εν Σουφλίω Ελλ. Σχολείον αριθμεί 50 μαθητάς υπό διδασκαλον εγχώριον εκπαιδευθέντα εν Αθήναις, εν δε τοις δημοτικοῖς 300 περίπου μαθηταί φοιτῶσιν υπό διδασκαλον εγχωρίου πεπαλατωμένου συστήματος. Εν τη πόλει ταύτη ιδρύεται ωραία και μεγάλη λιθόκτιστος Δημοτική Σχολή. Εκ ταύτης της πόλεως διδασκονται εν Αθήναις δέκα ιδιοσυντήρητοι μαθηταί και μία υπότροφος εις τα εν Φιλιππουπόλει Ζαρίφεια σχολεία.

Η σχέσις των μαθητών προς τον πληθυσμόν εκάστου τόπου είναι η εξακολουθησις του πατρικού επαγγέλματος. Φιλογενή πρόσωπα δυνάμενα να σχηματίσωσιν επιτροπὰς ὡπως εργασθῶσιν υπέρ του σκοπού της αδελφότητος εἰσὶν εν μὲν εν Διδυμοτείῳ οι κύριοι Ευστάθιος Καβάσιλας ιατρός (διετέλεσε επί πολλά χρόνια και δημογέροντας) Θ. Ασκληπιάδης ιατρός, Χατζή Σταμάτης Ψαλτόπουλος ἑμπο-

ρος, Κωστάκης Γεώργιος (διετέλεσε διαχειριστής του κοινοτικού κηροποιείου) και Βασίλειος Ζεννής. Εν Σουφλίω οι κ. Χατζή Απόστολος Δαούλας, Δημ. Χαραμπάρας, Γρηγόριος Παπαζογλου και Σταμάτης Παπαδόπουλος. Αι κωμοπόλεις Μανδρίτσα (κοντά στο Ακ- Αλάν) Μέγα Ζαλούφι (Ανατολικά του Έβρου) και Μέγα- Δερβένι (το σημερινό Μεγάλο Δέρειο) έχουν απόλυτον ανάγκην ελληνοφώνων διδασκάλων, των κατοίκων μη δυναμένων να μισθώσωσι τούτους ένεκα της πτωχεύσεως αυτών, επισμβάσης ως εκ του Ρωσοτουρκικού πολέμου, των μεταναστεύσεων και της παλιννοστήσεως. Των πλείστων χωρίων τα ἄρρενα τέκνα και θήλεα βόσκουσιν κτήνη ή καλλιεργοῦσι μετά των γονέων αυτών χωράφια και αμπελώνας. Τα εν χρήσει βιβλία είναι ως επί το πλείστον αρχαῖας μεθόδου.

Μέτρα σκόπημα και συντελεστικά προς τον σκοπόν της αδελφότητος θεωρώ δια ταῦτα τα πολυπαθή μέρη να αποστείλει διδασκάλους μισθωμένους τα πλείστον υπ' αυτής εις τας κεντρικώτερας κωμοπόλεις και βιβλία δωρεάν νέου συστήματος δια τους απόρους μαθητάς. Και εις τινες εξ αυτών των κωμοπόλεων και διδασκαλίσσας, ίνα ούτω μεταδοθῇ η Ελλ. εκπαιδευσις και εις ταύτας τας κωμοπόλεις ως και εις τα περίχωρα αυτών, υπό την εποπτεῖαν των αντιπροσώπων της αδελφότητος. Εν Διδυμοτείῳ δεν υπάρχει Ελληνική Σχολή ένεκα ελλείψεως πόρων.

Οι ιερείς εἰσὶν αμαθέστατοι και αγροῖκοι. Αι ιεραὶ εκκλησίαι εἰσὶν πενικραῖ, ἔχουσαι ανάγκην ιερῶν αμφίων και σκευῶν αρπαγέντων κατά τον Ρωσοτουρκικόν πόλεμον. Πατριαρχική επινεύσει αποστέλλονται ὅσον οὕπω δύο παῖδες εις εκ Διδυμοτείου και ἕτερος εκ Σουφλίου δια να εκπαιδευθῶν εις την εν Χάλκῃ ιερατικὴν σχολήν. Μόνον εν Διδυμοτείῳ οἰκοῦσιν οθωμανικαὶ οικογένειαι περί τας 400, αρμενικαὶ 30 και ἄλλα τόσαι ιουδαϊκαί».

Σε ὅτι, αφορά τη μισθοδοσία και τα ἄλλα έξοδα των σχολείων, υπάρχει στην ίδια κατάσταση ειδική στήλη, στην οποία αναφέρονται: «Το εν Διδυμοτείῳ δημοτικὸν Σχολεῖον συντηρεῖται υπό των ιερῶν εκκλησιῶν. Το δε Παρθεναγωγείον συντηρεῖται υπό διαφόρων τυχηρῶν απολαυῶν οἷον διαλύσεις αρραβώνων, διαζυγίων προστίμων, αδείας γάμων, εμβατικὰ ιερῶν κ.τ.λ. Τα δεν εν Σουφλίῳ συντηρουνται υπό των ιερῶν εκκλησιῶν και τινων ἄλλων εκτάκτων απολαυῶν. Τα δε εν τοις χωρίοις και κωμοπόλεσιν υπό των ιερῶν εκκλησιῶν». Η πολύπτυχη αυτή κατάσταση αριθμεί για το Διδυμότειχο 662 οικίες (προφανώς πρόκειται μόνο για τα σπίτια των χριστιανών) τρεις εκκλησίες (δεν τις κατονομάζει, αλλά πρόκειται για τις εκκλησίες του Αγίου Αθανασίου, του Σωτήρος Χριστού και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου) ἑξί

ιερείς, ένα σχολείο Δημοτικό αρρένων και ένα Παρθεναγωγείο.

*Το Σουφλί

Για το Σουφλί που είχε αμιγή ελληνικό πληθυσμό γράφοντας χαρακτηριστικά «Ελληνες ὅλοι» αναφέρει πως αριθμούσε τότε 1.200 οικίες, δύο εκκλησίες (προφανώς του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Αθανασίου) εννέα ιερείς, ένα Ελληνικό σχολείο και δύο Δημοτικά. Αξίζει να σημειώσουμε εδώ ότι με βάση τους Κώδικες της Μητρόπολης Διδυμοτείου που ταξινόμησε και μελέτησε ο Γρηγόριος Ευθυμίου, η δασκάλια που ανέλαβε το Παρθεναγωγείο του Διδυμοτείου τότε, ήταν η εξ Αθηνών Σοφία Πολίτου[1]. Στα πολυτιμα ἔγγραφα της Βιβλιοθήκης της Βουλής διασώζεται και μια άλλη χειρόγραφη, ανυπόγραφη και χωρίς ημερομηνία «Στατιστική των σχολείων της επαρχίας Διδυμοτείου» από τη οποία αποσπούμε την ακόλουθη πληροφορία: «Εἰς χρῆσιν βιβλία εἰς ἅπαντα τα εἶδη των Σχολείων εἰσὶν των υπό της εν Κ/πόλει Εκπαιδευτικῆς Επιτροπῆς και του υπουργείου της Παιδείας της Ελλάδος εγκεκριμένα δια το ευμέθεδον αυτών». Για τα χωριά ὅμως Ζαλούφι σήμερα στην Ανατολική Θράκη (με 30 μαθητές και 30 μαθήτριες) το Μπάσκλησε σήμερα Πρωτοκκλήσι (με 10 μαθητές και 10μαθήτριες) το Καρακλήσε σήμερα Μαυροκκλήσι (με 7 μαθητές και 7 μαθήτριες) το Κάγιατζικ σήμερα Κυριακή (με 35 μαθητές και 35 μαθήτριες) της επαρχίας Διδυμοτείου και το Γιάνουρεν σήμερα Γιαννούλη (με 20 μαθητές και 20 μαθήτριες) της επαρχίας Σουφλίου, γράφει ότι η διδασκαλία γίνεται «κατά το αρχαῖον των γραμματοδιδασκάλων σύστημα» ότι δηλαδή διδάσκεται ανάγνωση και γραφή από την Οκτώμη, το Ψαλτήριο και τον Απόστολο.

Λίγα χρόνια μετά το 1884, και το Διδυμότειχο προσπαθεί να αναπτυχθεί οικονομικά και εκπαιδευτικά, αφού η Παιδεία για τους συμπατριώτες μας της εποχής εκείνης της σκλαβιάς, ήταν μόνιμη επιδίωξη και ευγενές ὄραμα.

Υπάρχει στο φάκελο της Βιβλιοθήκης της Βουλής ένα δημοσίευμα της εφημερίδας «Αυγή» της Κωνσταντινουπόλεως της 21 Απριλίου 1884 από το οποίο καταφαίνεται ότι επήλθε κάποια αύξηση του πληθυσμού στο Διδυμότειχο και στο οποίο διαβάζουμε: «Η πόλις του Διδυμοτείου εκ 1.500 οικογενειών, ὧν αι 500 μουσουλμανικαί, έχει τρία σχολεία, εν ελληνικόν μετά 21 μαθητῶν και 1 διδασκάλου, 1 δημοτικόν μετά 3 διδασκάλων και 105 μαθητῶν, 1 παρθεναγωγείον μετά μιας διδασκαλίσσης και 32 μαθητῶν και 1 νηπιαγωγείον μετά 1 νηπιαγωγού και 90 νηπίων. Πόροι συντηρήσεως η χορηγία της εν Κωνσταντινουπόλει Φιλεκπαιδευτικῆς Αδελφότητος και

τα ἑκτακτα εισοδήματα της Δημογεροντίας και των εκκλησιῶν. Η ομιλουμένη γλώσσα είναι η ελληνική και η τουρκική». Από το «Νεολόγο»[2] εξ ἄλλου πληροφορούμαστε, ότι στον τότε Μητροπολίτη Διδυμοτείου Διονύσιο, απονεμήθηκε το αυτοκρατορικό παράσημο Μετζίτιε δεύτερας τάξεως.

Ο Διονύσιος ήταν συνοδικός στο Πατριαρχείο όταν κηρύχθηκε το Σχίσμα της Βουλγαρικής Εκκλησίας το 1872 και συνυπέγραψε την Πατριαρχική Πράξη του Πατριάρχη Άνθιμου, μαζί με τους άλλους συνοδικούς αρχιερείς. Την ίδια χρονιά είχε προσφέρει και πέντε οθωμανικές λίρες για τα σχολεία της Ραιδεστού. Το 1873 ήταν μια πολύ σκληρή χρονιά για το Διδυμότειχο. Όπως προκύπτει από δημοσίευμα της «Παλιγγενεσίας» των Αθηνών[3] τη νύχτα της 31^{ης} Οκτωβρίου προς την 1^η Νοεμβρίου, εξερράγη στο κέντρο, στην αγορά της πόλης, μεγάλη πυρκαγιά, η οποία μέσα σε τέσσερις ώρες αποτέφρωσε περί τα 100 εμπορικά και εργαστήρια και 15 σπίτια.

Τέτοια πυρκαγιά δεν είχε σημειωθεί τα προηγούμενα 28 χρόνια. Η απείρεια, η έλλειψη πυροσβεστικών μέσων, οι στενότατοι δρόμοι και ο νότιος άνεμος δεν επέτρεψαν στους δυστυχείς Διδυμοτεϊκίτες να διασώσουν τις περιουσίες τους. Αναφέρθηκε μάλιστα ότι κατά τη διάρκεια της πυρκαγιάς αναφέρθηκαν και διαρπαγές από τα καιγόμενα ακίνητα. Τη μεγαλύτερη ζημιά υπέστησαν οι Χριστιανοί και κατ'δεύτερο λόγο οι Εβραίοι και οι Αρμένιοι. Αξιοσημείωτη είναι η άγνοια των Αθηναίων για τις πόλεις και τα χωριά του υπόδουλου Ελληνισμού.

Η εφημερίδα αναφέρει το Διδυμότειχο ως «Αμιτυεῖχον εκ Τουρκίας»! Πολύ σημαντικές πληροφορίες για την περιοχή του Διδυμοτείου υπάρχουν στο ἔγγραφο του πρόξενου της Αδριανούπολης Αν. Δόσκου προς την πρεσβευτή της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη με ημερομηνία 7 Δεκεμβρίου 1861[4]. Τότε είχε επισημανθεί μεγάλη δραστηριότητα ορισμένων Βουλγάρων, να προσηλυτίσουν κόσμο στην Ουνία. Εκείνο τον καιρό, ἔδρασε στη Θράκη κάποιος Βούλγαρος Τσακώφ, πρῶην εκδότης βουλγαρικής εφημερίδας στην Κωνσταντινούπολη και κάποιος παπᾶς ονόματι Θεόδωρος. Όταν αυτοί απέτυχαν (ο παπᾶς Θεόδωρος μάλιστα επανήλθε τελικά στην Ορθοδοξία) ἔκανε την εμφάνισή του ἕνας ἄλλος Βούλγαρος ονόματι Κων. Κουρουκαφάσης, που με απατηλές υποσχέσεις κατώρθωσε να ξεγελάσει και να αποσπάσει στον Ουνιτισμό δέκα χωριά της επαρχίας Διδυμοτείου, μη κατονομαζόμενα στο ἔγγραφο. Μόλις το πληροφορήθηκε ο Δόσκος κινητοποιήθηκε και κατώρθωσε να επαναφέρει στην Ορθοδοξία τα 7 από τα αποσκιρτήσαντα χωριά. Παρέμειναν μόνο τα χωριά Μπάσκλησε, (σήμερα Πρωτοκκλήσι), Κάγιατζικ (σήμερα Κυριακή) και Γενήκιοι (!) που κατοικούσαν από 250 οικογένειες. Για τους κατοίκους αυτών των χωριῶν ἔκανε συνεννοήσεις με το Μητροπολίτη Διδυμοτείου ὥστε να επανέλθουν και αυτοί στην Ορθοδοξία.

Ο Κουρουκαφάσης είχε πείσει τότε και δυο χωριά της επαρχίας Λιτίτζης να προσέλθουν στον Ουνιτισμό, εγκαθιστώντας μάλιστα και Ουνίτη ιερέα. Ο Δόσκος υποψιάζονταν ότι πίσω από τις δραστηριότητες αυτές, κρύβονταν το γαλλικό προξενείο της Αδριανούπολης.

Το 1849 ορισμένοι Οθωμανοί του Διδυμοτείου είχαν γίνει πολύ ενοχλητικοί και πιεστικοί προς τους κατοίκους του Διδυμοτείου. Έτσι όταν ο τότε μητροπολίτης επισκέφθηκε το Μάρτιο την Αδριανούπολη για να χαιρετίσει το νέο Γεν. Διοικητή Ισμαήλ Πασά, συνάντησε και τον Έλληνα υποπρόξενο Ιωσήφ Βαρότση, προς τον οποίο εξιστόρησε τα γεγονότα. Αυτός κατόρθωσε να πάρει συστατική επιστολή από τον Ισμαήλ Πασά προς τις Οθωμανικές αρχές του Διδυμοτείου, να συμμαζεζούν.

Ιστορικά Θράκης..

Γράφει ο

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΑΤΙΑΛΙΑΚΑΣ**
αντιστράτηγος ε.α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συμπληρώνονται τη 14η Μαΐου 95 χρόνια από την απελευθέρωση της Δυτικής, σήμερα Ελληνικής, Θράκης. Μετά την υπογραφή της ανακωχής από την Βουλγαρία στη Θεσσαλονίκη την 30η Σεπτεμβρίου 1918, η Δυτική Θράκη, που είχε παραχωρηθεί στη Βουλγαρία με την Συνθήκη του Βουκουρεστίου [1913], είχαν αποβεί πεδίο διπλωματικών ανταγωνισμών διαφόρων ενδιαφερομένων κρατών. Μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης του Νεϊγύ [27 Νοεμβρίου 1919] παρέμεινε υπό την κατοχή των Βουλγάρων, που διατηρούσαν εκεί πολιτικές και στρατιωτικές αρχές. Οι ΗΠΑ και η Ιταλία, θύματα Βουλγαρικών μηχανορραφιών, υποστήριζαν τις διεκδικήσεις της Βουλγαρίας στην περιοχή και τάσσονταν υπέρ της παραχώρησης σ αυτήν του σημερινού Νομού Εβρου με διέξοδο στο Αιγαίο Πέλαγος, αιώνιο όνειρο και πόθος των Βουλγάρων. Στις αντιδράσεις των Αγγλογάλλων σοβαρότατο ρόλο διαδραμάτισε η αποστολή, μετά από παρασκηνακές ενέργειες του Συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Αιάνος Μαζαράκη, υπομηνιάματος των Τούρκων Βουλευτών της Δυτικής Θράκης στη Βουλγαρική Βουλή Μεχμέτ Τζαμέλ, Ισμαήλ Χακή και άλλων προς τη Διάσκεψη των Παρισίων, στην οποία μεταξὺ των άλλων ζητούσαν την κατάληψη της περιοχής από τα Ελληνικά στρατεύματα, που θα εξασφάλιζαν για όλους τους κατοίκους την ειρήνη, την ασφάλεια και την τάξη.

**ΕΚΚΕΝΩΣΗ ΘΡΑΚΗΣ ΑΠΟ
ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥΣ.**

Επικείμενης της υπογραφής της Συνθήκης του Νεϊγύ, οι Σύμμαχοι από λόγους πρόνοιας εξουσιοδότησαν τον Αρχηγό του Συμμαχικού Στρατού Ανατολής Στρατηγό Φρανσαί ντ Εσπεραί, όπως εντός του Οκτωβρίου 1919 διατάξει την εκκένωση της Δυτικής Θράκης από τους Βουλγάρους και την

κατάληψη της από τους Συμμάχους. Από το άρθρο 48 της Συνθήκης Νεϊγύ προβλέπονταν η υπαγωγή της Δυτικής Θράκης, μέχρι της ρύθμισης της οριστικής τύχης της, υπό τη Διοίκηση του Γάλλου Αρμοστού και ως τέτοιος ορίστηκε ο Στρατηγός Σαρπύ, που ανέλαβε να διευθετήσει τις λεπτομέρειες της εκκένωσης αυτής από τα Βουλγαρικά στρατεύματα καθώς και της κατάληψης αυτής από τα Συμμαχικά στρατεύματα. Για την κατάληψη της Δυτικής Θράκης τέθηκε στη διάθεση του Στρατηγού Σαρπύ από την Ελλάδα στην περιοχή της Ξάνθης η ΙΧ Μεραρχία.

Η Δυτική Θράκη αφαιρείτο απλά από τη Βουλγαρία και περιέρχονταν σε όλους τους Συμμάχους, ως ένα είδος Διασυμμαχικού Κράτους υπό τον Στρατηγό Σαρπύ. Σε κάθε περίπτωση όμως γινόταν το πρώτο βήμα και ο Αρχηγός των Συμμαχικών Δυνάμεων Ανατολής Φρανσαί ντ Εσπεραί απέστειλε τότε σημείωμα προς τον Έλληνα Αρχιστράτηγο Λεωνίδα Παρασκευόπουλο με ορισμένες οδηγίες για τον τρόπο, με τον οποίο έπρεπε να διεξαχθεί η κατάληψη της Δυτικής Θράκης από τα Ελληνικά στρατεύματα. Στην επιστολή γινόταν επίσης αναφορά στην παραχώρηση της Δυτικής Θράκης ως δίκαιη αμοιβή για την λαμπρή συμμετοχή του Ελληνικού Στρατού στις επιχειρήσεις του Μακεδονικού Μετώπου, την αποφυγή κάθε ρήξης με τον τοπικό πληθυσμό και την επίδειξη σ αυτόν ψυχραιμίας, μετριοπάθειας, βαρύτητας και δικαιοσύνης, αρετών, που θα προσελκύσουν, όπως επιβάλλουν τα συμφέροντα της ίδιας της Ελλάδας, τις καρδιές των νέων υπηκόων. Μέχρι της 18ης Οκτωβρίου 1919 ολοκληρώθηκε η εκκένωση της Δυτικής Θράκης από τα Βουλγαρικά στρατεύματα.

**ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ
ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ.**

Από της 22ας Οκτωβρίου 1919 ο Στρατηγός Σαρπύ ανέλαβε και την πολιτική Διοίκηση της Δυτικής Θράκης και διαίρεσε αυτήν σε τρία τμήματα, της Ξάνθης, της Κομοτηνής και του Καραγάτς. Σε κάθε τμήμα τη Διοίκηση ασκούσε ο τοπικός Διοικητής Στρατού. Η υπό τον Στρατηγό Σαρπύ Διασυμμαχική Διοίκηση της Δυτικής Θράκης μετέπυτε σταδιακά σε Ελληνική, αλλά και ο Ελληνικός πληθυσμός αυτής γινόταν ημέρα με την ημέρα πυκνότερος, μετά τον επαπατρισμό ενός μεγάλου μέρους

των Ελλήνων κατοίκων, οι οποίοι εκβιάσθηκαν από τους Βουλγάρους κατακτητές να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Η Ελληνική φυσιογνωμία της Δυτικής Θράκης αποκαθίστατο βαθμηδόν.

Η Διοίκηση του Στρατηγού Σαρπύ διατηρήθηκε στη Δυτική Θράκη μέχρι τα μέσα του Μαΐου 1920, οπότε ο Ελληνικός Στρατός εξουσιοδοτήθηκε να καταλά-

βει αυτήν, σε εκτέλεση της Συνθήκης του Σαν Ρέμο, μετά την αποχώρηση από εκεί των Συμμαχικών στρατευμάτων. Η κατάληψη της Δυτικής Θράκης ανατέθηκε στο Σώμα Στρατού Εθνικής Αμύνης, υπό τη Διοίκηση του Αντιστρατήγου Εμμανουήλ Ζυμβράκη. Το Σώμα Στρατού Εθνικής Αμύνης κοινοποίησε στις Μεραρχίες την 11η Απριλίου 1920 οδηγίες του Γενικού Στρατηγείου για τον τρόπο κατάληψης της Ανατολικής και Δυτικής Θράκης. Σύμφωνα με τις οδηγίες η ΙΧ Μεραρχία θα μεταφέρονταν σιδηροδρομικώς στην περιοχή του Διδυμοτείου-Καραγάτς. Τον ίδιο χρόνο η Μεραρχία Ξάνθης [XII] θα μεταφερόταν στην Αλεξανδρούπολη, για να συγκεντρωθεί, μετά την κατάληψή της στην περιοχή Διδυμοτείου και Νοτιότερα, ενώ η Μεραρχία Σερρών θα κατελάμβανε και θα εξασφάλιζε την περιοχή Κομοτηνής.

ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ.

Σε εκτέλεση διαταγής του Σώματος Στρατού Εθνικής Αμύνης η Μεραρχία Σερρών εξασφάλισε με δύο Τάγματα την σιδηροδρομική γραμμή Κομοτηνής-Αλεξανδρούπολης-Πυθίου. Τον ίδιο χρόνο η Μεραρχία Ξάν-

θης με Σύνταγμα και Μοίρα ορειβατικού Πυροβολικού συμμετείχε στην κατάληψη της Κομοτηνής, ενώ το 15ο Σύνταγμα Πεζικού, που στάθμευε στη Θεσσαλονίκη, θα μεταφέρονταν στην Αλεξανδρούπολη για την κατάληψή της. Από της πρωίας της 12ης Μαΐου 1920 στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης άρχισε η επιβίβαση του προσωπικού και η φόρτωση των τροφίμων και των υλικών του Ι Κλιμακίου του

15ο Σύνταγμα Πεζικού και άλλες Μονάδες στο Σουφλί και με το Στρατηγείο, το 13ο Σύνταγμα Πεζικού και άλλες Μονάδες στο Διδυμοτείχο. Οι αρχές και οι κάτοικοι του Διδυμοτείου την 22α Μαΐου προσήλθαν στον σιδηροδρομικό σταθμό και στην είσοδο της πόλης και υποδέχθηκαν το Στρατηγείο και τις Μονάδες της Μεραρχίας με απερίγραπτο ενθουσιασμό. Μετα την είσοδο των τμη-

μάτων της Μεραρχίας τελέσθηκε Δοξολογία για την απελευθέρωση της πόλης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Μέχρι της 22ας Μαΐου καταλήφθηκε με επιτυχία και αναίμακτα ολόκληρη η Δυτική Θράκη με την εγκατάσταση Μονάδων κατά μήκος του Εβρου ποταμού και κατά μήκος των συνόρων με τη Βουλγαρία. Την 21η Μαΐου έφθασε και το Στρατηγείο του Σώματος Στρατού Εθνικής Αμύνης στην Αλεξανδρούπολη. Από της 3ης Ιουνίου το Σώμα Στρατού Εθνικής Αμύνης μετονομάσθηκε σε Στρατιά Θράκης. Οι επιχειρήσεις όμως συνεχίσθηκαν για την καταστολή του κινήματος Τζαφέρ Ταγιάρ μέχρι και της 19ης Ιουλίου 1920, οπότε και ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Ανατολικής Θράκης, πλην της Κωνσταντινούπολης.

ΠΗΓΕΣ.

1. Επιχειρήσεις στη Θράκη της Διεύθυνσης Ιστιρίας Στρατού.
2. Αναμνήσεις 1896-1920 του Στρατηγού Λεων. Παρασκευόπουλου.
3. Πως φθάσαμε στις αλησμόνητες πατρίδες των Μ. Μουτσόπουλου, Κ. Βακαλόπουλου και Αρ. Κεσόπουλου.

Στρατηγείου και του 15ου Συντάγματος στα 5 ατμόπλοια. Από της 05.00 ώρας της 13ης Μαΐου απέπλευσαν από τη Θεσσαλονίκη για Αλεξανδρούπολη διαδοχικά τα ατμόπλοια και την 05.00 ώρα της 14ης Μαΐου κατέπλευσαν στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης. Με τον κατάπλου των ατμοπλοίων ανήλθε στο ατμόπλοιο ΜΥΚΑΛΗ ο Έλληνας Λιμενάρχης Αλεξανδρούπολης, ο οποίος ενημέρωσε ότι επικρατεί απόλυτη τάξη και ότι η απόβαση θα πραγματοποιηθεί χωρίς επεισόδια. Αμέσως αποβιβάσθηκε ο Επιτελάρχης της Μεραρχίας και συναντήθηκε με τον Γάλλο Διοικητή της πόλης Ταγματάρχη Φωρ, προκειμένου να ρυθμισθούν οι λεπτομέρειες της κατάληψης της πόλης. Η κατάληψη άρχισε την 06.00 ώρα χωρίς επεισόδια και τα Τάγματα έλαβαν θέσεις ασφάλειας και προκάλυψης της περιοχής. Την επομένη τελέσθηκε Δοξολογία για την απελευθέρωση της πόλης από τον Ελληνικό Στρατό και έγινε η τελετή της υποστολής της Γαλλικής σημαίας και η έπαρση της Ελληνικής.

Μετά από νέα διαταγή του Σώματος Στρατού Εθνικής Αμύνης η Μεραρχία Ξάνθης μέχρι της 22ας Μαΐου στάθμευσε στην περιοχή Φερρών-Διδυμοτείου, με το 14ο Σύνταγμα Πεζικού και άλλες Μονάδες στις Φέρρες, με το

29η Μαΐου 1453, Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ. 29η Μαΐου κατ' έτος, ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ ΘΥΜΑΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙΜΑ. 29η Μαΐου, η ημέρα μνήμης της άλωσης της Βασιλεύουσας Πόλης, της Πόλης της Οικουμένης, της Πόλης των ονείρων μας. 29η Μαΐου, η επέτειος της αποφράδας εκείνης ημέρας και ο όπου γης ελληνισμός θυμάται και τιμά τους αγωνιστές και τους πεσόντες ήρωες της Πόλης, του κάλλιστου μέρους της Θράκης και όλου του Ελληνισμού και αυτής της Οικουμένης. 29η Μαΐου, η πιο θλιβερή ημέρα της ρωμοσύνης, η πιο οδυνηρή ημέρα του γένους.

29η Μαΐου, η ημέρα που συμβολίζει τη σταύρωση το ελληνισμού, τον ενταφιασμό του έθνους μας και τα 400 χρόνια της υποδούλωσης του. Σαν σήμερα ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ο τελευταίος Αυτοκράτορας του Βυζαντίου, σβήνει ηρωικά στου Ρωμανού την πύλη. Σαν σήμερα οι υπερασπιστές της φυλής μας, έδωσαν τον υπέρ πάντων αγώνα και έπεσαν άχρις ενός, χωρίς να παραδώσουν την Πόλη τους μηδέ να αλλαξοπιστήσουν.

Σαν σήμερα τα ιερά και τα όσια στις εκκλησιές μαγαρίστηκαν, λεηλατήθηκαν, γκρεμίστηκαν, κάηκαν και οι καμπάνες τους βουβάθηκαν πια. Σαν σήμερα ο γογγυσμός και ο θρήνος έγιναν η λαλιά των Ρωμιών, το δάκρυ τους έγινε ποτάμι κι ο καημός τους καθημερινό βίωμα. Σαν σήμερα στις επάλξεις της Πόλης ξαναζωντάνεψε και πάλι το πνεύμα των Θερμοπυλών και της Σαλαμίνας. Σαν σήμερα ο τελευταίος Βυζαντινός Αυτοκράτορας έγινε θρήνος αλλά συνάμα και θρύλος. Σαν σήμερα η Παναγιά εδάκρυσε για το κούρσεμα της Πόλης, για το μαγάρισμα της Αγιάς Σοφιάς. Όμως σαν σήμερα εμείς οι Νεοέλληνες οφείλουμε να θυμόμαστε και να τιμούμε.

Γιατί η μνημοσύνη είναι το κατεξοχήν γνώρισμα του Ελληνισμού. Γιατί όποιοι περιφρονούν και ασεβούν στη μνημοσύνη είναι εχθροί της φυλής και προδότες της πατρίδας. Χάρη στην ευλάβεια προς τη μνημοσύνη της Ιστορίας, της Παράδοσης και της Ορθοδοξίας στηρίχθηκε και έμεινε όρθιος ο Ελληνισμός και το Έθνος. Οτι μέχρι σήμερα κατάφερε να γίνει έγινε χάρη στη μνήμη της παράδοσης που σαν χρέος ιερό μεταγγίζεται ανόθευτη από γενιά σε γενιά.

Όλοι μας οφείλουμε να αποδεικνύουμε ότι δεν ξεχνούμε, ότι δεν απαρνούμαστε την ιστορική μας μνήμη. Γιατί εκείνοι που ξεχνούν το χτες τους, την παράδοση και την ιστορία τους όχι μόνο στρουθοκαμηλίζουν αλλά ταυτό-

χρονα γίνονται αχάριστοι επιλήσμονες των αγώνων και των θυσιών των προγόνων τους, πάνω στα οποία είναι πυργωμένος ο ελληνισμός. Γίνονται αγνώμονες και ανάξιοι του εαυτού τους και προδότες της πατρίδας τους. Σήμερα όμως η μέρα δεν είναι ταφόπετρα, ούτε μνημείο άδειο. Σήμερα η μέρα γίνεται φλόμπουρο, βουκέντρα στην ψυχή μας. Σήμερα οι προδομένοι και οι νεκροί δικαίωση ζητάνε. Σήμερα ο

γλυκό που τώρα το ξεχνάμε; Σήμερα τι άραγε θα πούμε στην Παναγιά την Βλαχερνήτισσα: «Έχεια Παναγιά, τα μιλήσαμε, τα συμφωνήσαμε αλλά τα λησμονήσαμε»; Τότε κρίμα σ' αυτούς που επέσανε εκεί για εμάς, που δώσανε το αίμα και τη ζωή τους για τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία, αλλοί και τρισαλλοί σ' αυτούς που είναι νά' ρθουν. Σήμερα λουπόν ας κλείνουμε τα γόνατα της ψυχής και του σώματος και

ταύτη. Κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα των ψυχών ημών». Λόγια σεμνά και γενναία που συνιστούν το τελειότερον επίγραμμα φιλοπατρίας και ηθικής και που αναβιώνουν την εξίσου γενναία απάντηση «Μολών Λαβέ» του Λεωνίδα προς τον Ξέρξη στις Θερμοπύλες. Σήμερα σ' αυτούς δεν πρέπει δάκρυα παρά ευγνωμοσύνη κι όρκος βαρύς απ' όλους μας ότι στα χνάρια

ερώθηκαν θρησκευτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις υπό την επωνυμία «ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑ», με επίκεντρο εορτασμού τον Ιερό Καθεδρικό Ναό Παναγίας Ελευθερώτριας Διδυμοτείχου και τον έμπροσθεν αυτού περίτεχνο ορειχάλκινο ανδριάντα του τελευταίου Βυζαντινού Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, έργα και τα δυο του μακαριστού κτήτορος Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κυρού Νικηφόρου. Εξάλλου οι φετινές εκδηλώσεις «ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑ 2014» προσλαμβάνουν ένα ιδιαίτερο χαρακτήρα μνήμης και τιμής αφού στις 29 Μαΐου 2014 συμπληρώνονται τα πρώτα είκοσι (20) χρόνια από των εγκαίνιων στις 29 Μαΐου 1994, του περιλάμπρου και μεγαλοπρεπούς Ιερού Καθεδρικού Ναού Παναγίας Ελευθερώτριας Διδυμοτείχου, τότε που ο κτήτορας, μακαριστός Μητροπολίτης Διδυμοτείχου κυρός Νικηφόρος, με περίσσιο καμάρι, ανεφώνησε στα εγκαίνια του εκείνο το ανεπανάληπτο «Νενίκηκά σε Βαγιαζήτ».

Σ' αυτήν λουπόν την συμπλήρωση της 20ετίας από των εγκαίνιων του Καθεδρικού Ναού Παναγίας Ελευθερώτριας, πολύ εύστοχα με πρωτοβουλία και μέριμνα του Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κ. Δαμασκηνού, είναι αφιερωμένες οι φετινές εκδόσεις τόσο του Επιτοχίου όσο και του Εγκόλπιου Ημερολόγιου της Μητροπόλεως όπου είναι εικονογραφημένος ο Καθεδρικός Ναός.

Στο δε Εγκόλπιο αναγράφεται επίσης το ιστορικό ανέγερσης και ολοκλήρωσής του, προβάλλοντας με τον καλύτερο τρόπο, αυτό το θρησκευτικό σέμνωμα και σύμβολο αναφοράς ολοκλήρου της Ιεράς Μητροπόλεως. Εκδηλώσεις λατρευτικές και πολιτιστικές λουπόν «ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΕΙΑ 2014» στη Βυζαντινή Καστροπολιτεία του Διδυμοτείχου, με την τέλεση το πρωί ανήμερα της επετείου, Ορθρου και Θείας Λειτουργίας στον Καθεδρικό Ναό, τρισάγιο και κατάθεση στεφάνων στον ανδριάντα του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καθώς και ομιλία και προβολή ντοκιμαντέρ με θέμα την Κωνσταντινούπολη στο Πνευματικό Κέντρο του Ναού. Επιπλέον, σχετική ομιλία το απόγευμα στο Δημοτικό Αμφιθέατρο, πλαισιούμενη από τη Χορωδία Παραδοσιακής Μουσικής της Μητροπόλεως και όλα αυτά καθόσον το Βυζαντινό Διδυμότειχο, θυμάται κατ' έτος την Αλωση της Πόλης και απονέμει τιμή και δόξα στους γενναίους και αθάνατους υπερασπιστές της Πόλης των Πόλεων. Αιωνία τους η μνήμη.

Με εκτίμηση
ΔιδυμοΚαστροΠολίτης

29η Μαΐου 1453, Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ

Το Βυζαντινό Διδυμότειχο θυμάται την Άλωση της Πόλης και τιμά την επέτειο της μέσα από τα «Παλαιολόγια»

νόστος και ο πόνος μας γίνεται σαράκι που μας κατακαίει.

Σήμερα η λαχτάρα ξαναφουντώνει. Κι όρκους και τάματα ζητά και υποσχέσεις. Για την πατρίδα την παλιά, αυτή της Ανατολίας. Για τη Θράκη τη μυριόπαθη, τη χλιοκουρσεμένη. Για την Παναγιά την Σουμελά, τα κάστρα της Καππαδοκίας και για τα παράλια της Ιωνίας. Μα πάνω απ' όλα για την Πόλη του Βοσπόρου, για την Πόλη της Αγιάς Σοφιάς, την χλιοζακουσμένη και την χλιομυρωμένη. Όλες μας περιμένουν, όλες μας καρτερούνε. Αραγε θα εξαφανιστούν, θα σβήσουνε για πάντα; Μήπως ήταν ένα όνειρο

ας παρακαλέσουμε τον Υψιστο με όλο μας το είναι.

Ανάπαψε Κύριε τις ψυχές εκείνων που αυτοπροαίρετα για ελευθερία και τιμή, πατρίδα και θρησκεία, έπεσαν στα πεδία των μαχών «μηδέ από του χρέους κινούντες».

Όλων δηλαδή εκείνων που ανέδειξαν ως αιώνιο σύμβολο γενναϊόφρονης καρτερίας και παράδειγμα αρετής, ανδρείας και αυτοπροαίρετης θυσίας υπέρ των ιδεωδών της χριστιανικής πίστewας και της εθνικής ελευθερίας εκείνο το μεγαλειώδες: «Το την Πόλιν σοι δούναι ουτ' εμόν ούτε άλλων των κατοικούντων εν

τους θα ζούμε.

Καντήλι ακοίμητο η μνήμη μας και ασίγαστη φλόγα η θέλησή μας, να μη σβήσουνε ποτέ από τη μνήμη της Ιστορίας, οι αθάνατοι υπερασπιστές της Βασιλεύουσας Πόλης, γιατί τότε και μόνο τότε: «Η Ρωμοσύνη είναι απέθαντη, ανθεί και φέρει κι άλλο». Όμως εδώ και 4 χρόνια στο Διδυμότειχο, τη Βυζαντινή Καστροπολιτεία, που ίσαμε σήμερα ακτινοβολεί τον πολιτισμό και αποπνέει την αύρα και το μεγαλείο του Βυζαντίου, με πρωτοβουλία και ενέργειες του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κ. Δαμασκηνού, καθι-

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ

Η πόλη των πολιτισμών

{*} Αναδημοσίευση
- Επίκαιρο κείμενο.

Το κείμενο αποτελεί απομαγνητοφώνηση ομιλίας που έκανε ο πρώην Βουλευτής Έβρου Χρήστος Κηπουρός στις 28 Μαΐου 2005 στο Διδυμότειχο, σε εκδήλωση που διοργάνωσε η Οικολογική Εταιρία Έβρου.

Πριν μπω στο θέμα της ομιλίας επιτρέψτε με, λόγω της επετείου της αποφράδας και του «εάλω» να προχωρήσω σε μια περιουλογοή. Δημιουργική περιουλογοή. Όχι μοιρολογοισμό. Με βάση μάλιστα την οικολογική οπτική -μια και την αποψινή εκδήλωση, διοργανώνεται η οικολογική εταιρία Έβρου, που την τιμά η μέχρι σήμερα διαδρομή της- να αναφερθώ σε δυο τρία Ελλαδικά «εάλω». Πρώτο.

Η νέα γενιά είναι η μόνη από τις εκατόν τόσες που αριθμεί ο Ελληνικός λαός από υπάρξεως ιστορίας, η οποία εκτός από το γάλα που βύζαζε από τις μάνες της, δεν γνώρισε ποτέ της τη γνήσια διατροφή. Φαγητό με αγνά υλικά που ως γνωστό, ονομάστηκαν Βιολογικά.

Με αυτά διατράφηκαν όλες οι προηγούμενες, έστω και αν δεν το γνώριζαν. Κάτι που οι εν ζωή γενιές, το οφείλουν στη νέα αλλά και στις επόμενες. Σε περίπτωση ανάκτησης του διατροφικού μας πολιτισμού, θα συνειδητοποιηθεί ότι η Βιολογική Γαστρονομία και συγκεκριμένα, η Μεσογειακή διατροφή και η Πολιτική κουζίνα, αποτελούν την απάντηση στα άλλα είδη της Γαστρονομίας. Τόσο στη μεταλλαγμένη κουζίνα των ΗΠΑ, όσο στη μοριακή των εταιρών. Μια απάντηση οικονομική και αναπτυξιακή, όσο επιστημονική. Δηλαδή πολιτική και πολιτισμική. Δεύτερο. Μπορεί το «εάλω» των γαϊδουριών να εκλαμβάνεται ως παρενέργεια της προόδου, όμως η ουσία είναι ότι ειδικά στην Ελλάδα, συνοδεύεται από νέκρωση της υπαίθρου, παραπέμποντας σε χώρα χωρίς χωριά. Φεύγοντας τα γαϊδουράκια από τη ζωή, πήραν μαζί, τη ζωή των χωριών. Αγροτική αναγέννηση χωρίς αναγέννηση του χωριού, δεν υπάρχει. Τρίτο. Ανάλογα ισχύουν στην Αθηναϊκή άνοιξη. Οι προπομποί, τα χελιδόνια «εάλω», από ετών. Μπορεί να ενοχοποιείται η ταμειοποίηση, αφού η εξαφάνιση του χώματος που αποτελεί πρώτη ύλη για φωλιές, προσηγήθηκε.

Όμως η ουσία είναι ότι ποτέ ξανά δεν πρόκειται να έρθουν χελιδόνια. Η Ρώμη κατά το Μάιο έσφριζε από αποδημητικά. Τόσο τουρίστες, όσο χελιδόνια. Αντίθετα, η Αθήνα κλέβει τουρίστες από τις περιφέρειες. Όταν δεν τις αποκεντρώνει τα «εάλω» της, επιβάλλει χειμώνα, ίδιον με τον δικό της. Ο πυρήνας του προβλήματος, είναι ο αναπτυξιακός φρασισμός της. Πρόσφατο παράδειγμα, η στάση της έντυπης και τηλεοπτικής της εκδοχής. Ενώ από τη μια σνόμπαρα την πρωτιά στο Κίεβο, από την άλλη θεώρησε αυτονομία την ιδιοποίηση του

οφέλους της. Να διοργανώσει αυτή την Eurovision. Σιγά μην αποφασίσει η Βουλή. Ποιος άλλωστε θα το ζητήσει; Ας περάσω όμως στο θέμα της ομιλίας μου. Ναι μεν πρόκειται για την πιο ιστορική εν ζωή ευρισκόμενη Θρακική πόλη, με περισσότερους πολιτισμούς από κάθε άλλη, όμως οι τελευταίοι παρά τους μεγάλους όγκους και παρά το ότι στην ουσία συνιστούν ανοικτά μουσεία, ωστόσο δεν κατέστη δυνατόν να αξιοποιηθούν λειτουργικά. Χρόνια τώρα, οι επισκέπτες είναι μετρημένοι στα δάκτυλα. Μπορεί το πολυκατάστημα των Αθηνών, να ζει πλατασκολογώντας το ταμείο της συμμαχίας της αδήλου και να οφείλει εκεί την όποια κίνηση, όμως και η πόλη του Διδυμοτείου, αν ήταν μαγαζί, θα κυνηγούσε μύγες. Επόμενα θα εκλείνει. Προς τα κει μήπως δεν κατευθύνεται; Από την άλλη, όσο και αξιόλογα να είναι τα όποια τοπικά ευρήματα, δεν παύουν να αποτελούν εξαίρεση.

Ο κανόνας είναι ότι για δεκαετίες παραμένουν πολιτισμικά χορταριασμένοι. Ίσως αντιπείνει κανείς: καλύτερα χορταριασμένοι, παρά λεηλατημένοι, όμως έχω να πω ότι κάτι τέτοιο δεν είναι άλλο από εκλογίκευση της ιστορίας των αδιαφοριών αν όχι των εκ της πρωτευσούσης εμπαιγμών, όταν το ζητούμενο είναι η εξιστόρηση της λογικής. Αυτήν θα επιχειρήσω με την αποψινή ομιλία, κινούμενος ταυτόχρονα σε δυο επίπεδα. Τόσο ως προς την αποκατάσταση όσο ως προς την αναπαράσταση της ιστορίας, που θα συνοδεύουν απλές όσο εφικτές ιδέες και προτάσεις μιας ανέξοδης στην ουσία ανακαίνισης του μαγαζιού, που έλεγα προηγουμένως. Ας αρχίσω με τον πολιτισμό των σπηλαίων.

Τις κατοικίες των πρώτων κατοίκων της πόλης, όσο και Οθωμανικές φυλακές τότε Ευρωπαίων και τότε Οθωμανών κρατουμένων. Αν μια νέα μυθοποίηση του μεγάλου σπηλαίου μπορεί να συσχετισθεί με θεομους, όπως είναι το πρώτο Κοινό σε ότι αφορά τις φυλακές, αφού προηγηθεί μελέτη του ακριβούς τους εντοπισμού, μπορούμε στη συνέχεια όλοι οι καγιάδες, αφού καθαριστούν και φωτισθούν στο εσωτερικό, να αποτελέσουν ανοικτούς μουσειακούς χώρους. Εικόνες τους θα μπορούν να συμπεριληφθούν με τα αντιπροσωπευτικά δείγματα όλων των υπόλοιπων πολιτισμών σε ένα λιτό όσο υψηλής αισθητικής λέκωμα με το νέο λογότυπο που προτείνω: η πόλη των πολιτισμών. Τη βάση θα την αποτελέσει η σπάνια πανοραμική φωτογραφία του Διδυμοτείου του 1900, που μεταξύ άλλων, δείχνει το τέμενος Βαγιαζήτ με έναν εξώστη στο μινιάρ. Εκεί που μπορούν να γίνουν πάρα πολλά είναι με το Ρωμαιοκό πολιτισμό της πόλης. Ιδίως αν, όπως έγραφα πρόσφατα σε ένα κείμενο, συνδυαστεί με τον Έβρο και τον Ορφέα. Κάτι που μπορεί επίσης να συμμετάσχει ο ομώνυμος Δήμος. Λέω ότι ένα νέο αναπτυξιακό πολιτιστικό εγχείρημα της παρέμβριος πόλης Πλωτινός με την Παρατιβέρεα Όστια, έχει να προσφέρει πολλά. Από εκπλώσεις με απαγγελίες της Ομήρου Οδύσσειας για τη Θράκη το Μαρώνεϊο οίνο και τον Πολύφημο τυρό, με ταυτόχρονη έκθεση των προϊόντων αυτών, όπως ποιημάτων του Βιργιλίου για τον υγρό τάφο του Ορφέα, μέχρι μια επιστημονική έρευνα για ενδεχόμενη αναβίωση παραγωγής της Θρακικής του λύρας. Μια αποδοχή

της μουσικής του κληρονομιάς. Αρκεί να σας πω ότι αν η Ελληνική ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει δέκα τόσες χιλιάδες λήμματα για το συμπατριώτη μας αυτό, στη διεθνή βιβλιογραφία ο αριθμός αυτός ανέρχεται σε ένα και πλέον εκατομμύριο λήμματα με αναρίθμητους επίσης ζωγραφικούς πίνακες. Μέχρι ο Pablo Picasso έχει ζωγραφίσει το τραγικό του τέλος.

Όπως εκατοντάδες άλλοι την αρχιτεκτονική του πεντάμορφου Ορφικού τοπίου. Λέω λοιπόν ότι αυτό μέσα από τον μοντελισμό έργων ζωγράφων που θα προσκληθούν να δημιουργήσουν στον τόπο αυτό, μπορεί να αποτελέσει αρχέτυπο για το υφιστάμενο τοπίο. Ούτε χρυσόρυχοι ούτε τυμβωρύχοι έχουν καμιά δουλειά στην ευρύτερη περιοχή. Προτείνω ως αναπτυξιακή-πολιτιστική παρενέργεια την Ιταλική Όστια, όχι μόνο επειδή είναι παραποτάμια πόλη, όπως η δική μας, με την ανιούσα της πόλη δίπλα της, ούτε μόνο λόγω κοινής πλωτότητας του Έβρου και του Τίβερη ή επειδή ο Τραϊανός έχει σχέση με αμφότερες. Κυρίως το κάνω γιατί με τον τρόπο αυτό μπορεί πιο εύκολα να υπενθυμιστεί και να αναδειχθεί διεθνώς ο Έβρος, η πατρίδα αυτή του Ορφέα που επί δεκάδες αιώνες τόσο εμπνέει την παγκόσμια μουσική και καλλιτεχνική κοινότητα. Ας πάω όμως στον επικεφαλής πολιτισμό. Το Βυζαντινό. Επιτρέψτε να αναφερθώ με δυο λόγια στο σπουδαίο χαρτί αυτής της πόλης που λέγεται Ιωάννης Βατάτζης. Το συμπόλιτο αυτό που είναι ίσως ο πιο σημαίνων της χιλιόχρονης Ρωμανίας ενώ ταυτόχρονα κανείς δεν μπορεί να του αμφισβητήσει την προδρομική ταυτότητα για την Ένωση της Ευρώπης. Είτε αυτή αφορά τις Εκκλησίες είτε την οικονομία και διοίκηση είτε την υψηλότερων προδιαγραφών, διπλωματική του πολιτική παιδεία.

Αν η ανέγερση με δαπάνες της αρχιεπισκοπής και του Πατριαρχείου, ενός ναού του στην πόλη, τον αποκαθιστά ως Άγιο, ένα παράλληλο ομώνυμο επιστημονικό ίδρυμα, το οποίο τον τιμά ως ιστορικό πρόσωπο, μπορεί σύντομα στον ίδιο αυτό τόπο να καταλήξει σε πανεπιστημιακή σχολή Βυζαντινών, αν όχι Ανατολικών Σπουδών. Από την άλλη, αν οι Έλληνες Μικρασιάτες ανήγειραν ήδη προ πολλών αιώνων στη δεύτερη πατρίδα του, εκκλησία προς τιμή του, αυτό που μπορεί να γίνει σήμερα είναι μια γνωριμία και γιατί όχι σύσφιξη σχέσεων της γενέτειρας πόλης του, μετά της νέας του πόλης-πρωτεύουσας, το Νυμφαίο, τουρκιστί Κεμαλπασά, όπου πέθανε και έχει ταφεί. Το Νυμφαίο που είναι γνωστό από την ομώνυμη συμφωνία του, ενώ το πλέον σωστό θα ήταν Αντί Αυτοκρατορίας της Νικαίας να λέγεται αυτοκρατορία του Νυμφαίου. Εκεί, λίγα μόλις χιλιόμετρα από τη Σμύρνη, σώζονται τα ερείπια του ανακτόρου του ουσιαστικού αυτού ανακτήτη της Πόλης, για τον οποίο οι τουρκικές ιστορικές πηγές αποφεύγουν να αναφερθούν ενώ όταν το κάνουν, καταλήγουν στην προσφιλή τους τακτική της παραχάραξης. Τον μπερδεύουν με τον Κατακουζηνό. Ακόμη και το Πανεπιστήμιο του Newcastle που φιλοξενεί το λείκωμα της Gertrud Bell, του 1907, τον συγχέει με κάποιον Ανδρόνικο. Πιο πολλά μπορούν να γίνουν γνωστά στο διεθνές συνέδριο που πρότεina να γίνει με αφορμή την επέτειο

των επτάμισι αιώνων από το θάνατό του. Με την αποκατάσταση της ιστορίας επίσης έχει να κάνει και το σουλτανικό τέμενος Βαγιαζήτ.

Αν το πρώτο της σημείο είναι η συσχέτιση με το άλλο μεγάλο μνημείο της ιστορικής Θράκης, την πολλαπλά βεβηλωμένη εκκλησία της του Θεού σοφίας, το δεύτερο αφορά τον οργανισμό ArchNet που εποπτεύεται από δυο εκ των πλέον γνωστών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων των ΗΠΑ. Το Χάρβαρντ και το Μ.Ι.Τ. Συγκεκριμένα, αναφέρονται στη συμπεριληψη στη βιβλιογραφία του οργανισμού, όσων γράφω για το δεύτερο εξώστη. Ότι δηλαδή έγινε το 1913, για να συμβολίσει τη δεύτερη τουρκική κατοχή του Διδυμοτείου. Κάτι το οποίο δεν σημαίνει βέβαια ότι η Ελλάδα έπρεπε να το αφήσει να ρημάξει.

Αντίθετα αν από τη μια προτείνει την από κοινού αντιμετώπιση των δυο Θρακικών μνημείων, από την άλλη το άνοιγμα του τζαμιού στο ανά την υψήλιο Ισλάμ, αποτελεί το πρώτο βήμα δημιουργίας πόλου θρησκευτικού τουρισμού. Ιδίως μάλιστα όταν έχει συμπεριληφθεί ανάμεσα στα 777 σημαντικότερα μνημεία της παγκόσμιας Ισλαμικής τέχνης και αρχιτεκτονικής. Ένας πόλος σοβαρός όσο αξιόλογος αφού, μεταξύ άλλων, αφορά στο αρχαιότερο τέμενος της Ευρώπης. Μια αναπτυξιακή οπτική που ορθά θεωρεί τους τέσσερεις, αν όχι περισσότερους πολιτισμούς της πόλης, ως ανενεργές βιομηχανικές μονάδες που από την επόμενη της απελευθέρωσης της Θράκης αναμένουν τις αναπτυξιακές πολιτικές ανάδειξής τους, οφείλει επίσης να επεκταθεί στην καθετοποίηση.

Στην οργανική τους δηλαδή ένταξη στην ευρύτερη πόλη και περιοχή η οποία να εκληφθεί πλέον ως μια καθετοποιημένη επιχείρηση. Το μαγαζί που έλεγα στην αρχή. Ο Δήμαρχος μάλιστα. Ας το πω διαφορετικά. Ένα εισιτήριο λίγων Ευρο για είσοδο στο τζαμί αποτελεί χαμηλή προστιθέμενη αξία ως πώληση τουριστικού προϊόντος. Όπως και η ολιγόωρη παραμονή στην πόλη. Το ζητημα είναι πώς να εξευρεθούν δομές που θα επιτρέψουν την εξασφάλιση υψηλής προστιθέμενης αξίας. Για αυτό χρειάζεται ένας συνδυασμός αξιοποίησης όλων ταυτόχρονα των πολιτισμών. Και όχι μόνο αυτών. Υπάρχουν και άλλες αναπτυξιακές δραστηριότητες.

Οι οποίες είτε είναι θεατρικές και μουσικές αναπαραστάσεις Βυζαντινής ιστορίας είτε είναι παραστάσεις άλλων ιστοριών και πολιτισμών και φεστιβάλ, μπορούν να αποτελέσουν ένα ξεχωριστό αντικείμενο μελέτης, όσο αξιοποίηση της εμπειρίας που διαθέτουν άλλες Ευρωπαϊκές πόλεις με κοινά με τη δική μας, ιστορικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Η Γαλλική Puy du Fou, αποτελεί μια τέτοια περίπτωση. Η συμβολή του συμπόλιτο Γιάννη Κουκάκη, που τη γνωρίζει εκ του σύνεγγυς, νομίζω ότι μπορεί να αποδειχθεί σημαντική. Την περπάτησα και εγώ στο διαδίκτυο και είδα τους επιμέρους πολιτισμούς και την δική της «ταϊχλα». Το μεγάλο πάρκο, όπου από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο κάθε χρόνο αναπτύσσεται το πολιτισμικό εγχείρημα, αποφέροντας όχι και ευκαταφρόνητα έσοδα στην πόλη επιχείρηση. Νομίζω ότι το Διδυμότειχο από πο-

λιτισμικό χρυσό δεν υστερεί. Ούτε από ιερούς βράχους και ωραιόκαστρα ούτε από φυσικό τοπίο. Απλά αν κάπου μπορεί να ξεφύγει ακόμη πιο μπροστά, είναι στα νέα προϊόντα που αφορούν το διατροφικό πολιτισμό. Τη βιολογικότητα. Αν η υψηλή προστιθέμενη αξία των αγροτικών προϊόντων βρίσκεται κάπου, αυτό δεν είναι άλλο από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της βιολογικής γαστρονομίας. Από την υψηλή ποιότητα έως την από αιώνων αρμονική συνύπαρξη με τους πολιτισμούς, που έλεγα. Πέραν της ομώνυμης γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της πτηνοτροφίας, η μεταποίηση σημαίνει φούρνους με ξύλα και πιστοποιημένα βιολογικά εστιατόρια. Πριν από όλα σημαίνει μια άλλη σχέση με τους υδάτινους δρόμους. Είτε αυτός είναι Έβρος είτε Ερυθροπόταμος είτε οι κοιλιάδες τους. Δεν έγραφα τυχαία για το εθνικό βιολογικό πάρκο Θράκης. Πριν δεκαπέντε χρόνια στην Ορεσιτιάδα είπα τους αγρότες Βάλτε βαμβάκια γιατί μυρίζει ότι θα επιβληθεί ποσώσωση και θα τρέχετε. Το τι έγινε είναι γνωστό. Ε, τώρα ξαναλέω. Βάλτε βιολογικά αμπέλια ή και όποιες άλλες ομώνυμες αγροτικές καλλιέργειες, προϊόντα και λαχανικά. Αυτός είναι ο δρόμος. Μεταξύ άλλων, να μη ξαναπιαστούμε στον ύπνο, όπως είχε γίνει με τις συμβατικές ποσώσεις. Υπάρχει όμως και κάτι άλλο. Η επιστροφή στο μύθο. Η σειρά τελικά είναι η εξής: μύθος-ιστορία-μύθος. Όπως δηλαδή λέγεται για τον ιστορικό κύκλο, να λέγεται και για το μυθικό. Κάτι που εξ αντικειμένου είναι πιο εύκολο να γίνει στην περιφέρεια. Τόσο κυριολεκτικά όσο ονομαστικά. Αυτό διδάσκει η Ελληνική γραμματεία. Ότι στο γεωμετρικό αυτό σχήμα, η αρχή και το τέλος του κύκλου συμπίπτουν. Δεν είναι δηλαδή μόνο το κρασί μύθος. Είναι πολλά άλλα. Στην περίπτωση μας είναι η θείκη εκείνη γεύση και νοστιμιά που συγχέει τον ουρανό με τον ουρανό.

Αν μη τι άλλο, το οφείλουμε στη νέα γενιά. Είναι η μόνη από τις μέχρι τώρα δεκάδες που έζησαν στον τόπο αυτό, και δεν έχει δοκιμάσει, π.χ. τις τσιγάρες της τζαμαλάνιας. Θέλω να πω ότι αν αξίζει ουσιαστικά μια ονομασία προέλευσης, είναι η ιστορική. Επόμενα η βιολογική. Πρόκειται για τις δυο όψεις ενός και του ίδιου νομίσματος. Νομίζω ότι αυτό είναι το τουριστικό και γαστρονομικό πακέτο που θα πουλήσει στις επόμενες δεκαετίες. Εννοείται με την στήριξη μιας Ευρωπαϊκών προδιαγραφών πανεπιστημιακής όσο και πληροφορικής υποδομής, από τα videos μέχρι τις ψηφιακές διαφημίσεις καθώς και κάθε άλλο πρόσφορο μέσο. Όπως βέβαια μέσα από το νέο Κοινό των συμπολιτών. Τέτοιες περιπτώσεις κοινού βλέπει κανείς ότι υπήρξαν και σε άλλες περιόδους. Όπως το Κοινό Πλωτινιολιτών. Άρχισα το 1988 με το Βυζαντινό πολιτισμό και την Κοσμοσώτεια των Φερών, προτείνοντας να γίνει η Παναγία των Θρακών. Κάτι που ήδη έγινε. Πέρασα στη Μαρώνεια με τον ομώνυμο οίνο της, όπως βέβαια και στον πολύφημο τυρό της σπηλιάς του Κύκλωπα, στη Μάκρη. Το πιο αρχαίο τυροκομείο. Πιστεύω θα προχωρήσουν. Ήδη παράγεται Όμηρος τυρός από μια Κρητική μονάδα. Τα ίδια επανέλαβα με τα Άβδηρα και το ψωμί που παράτεινε τη ζωή του Δημόκριτου. Αυτό κάνω και σήμερα με την πρόταση για τη βιολογική γαστρονομία. Ο διατροφικός πολιτισμός να αναδειχθεί από κοινού με τους ιστορικούς των Θρακικών πόλεων. Ένας ακόμη λόγος, να εμπλουτιστεί ο λογότυπος του Διδυμοτείου. Όσο σπουδαία να είναι τα Βυζαντινά τείχη, η πόλη των κάστρων, το αδικεί. Για αυτό προτείνεται η πόλη των πολιτισμών.

Διδυμότειχο
Χρήστος Κηπουρός
Πρώην Βουλευτής Ν.Έβρου
xkipuros@otenet.gr

Γράφει ο

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΝΗΣ
Αρχαιολόγος

Η ανασκαφική έρευνα στην Πλωτινόπολη πραγματοποιείται στο μέσον περίπου της ανατολικής, ομαλής πλαγιάς του λόφου απέναντι ακριβώς από τον ποταμό Εβρο, στην περιοχή όπου στα μέσα της δεκαετίας του '80 ανασκάφηκε το κτίριο με τα ψηφιδωτά δάπεδα. Ερευνάται η περιοχή Βόρεια (Τομέας Α) και Δυτικά (Τομέας Β) του κτιρίου με τα ψηφιδωτά, με σκοπό τον εντοπισμό κτισμάτων και τη μελέτη της στρωματογραφίας.

Τομέας Α

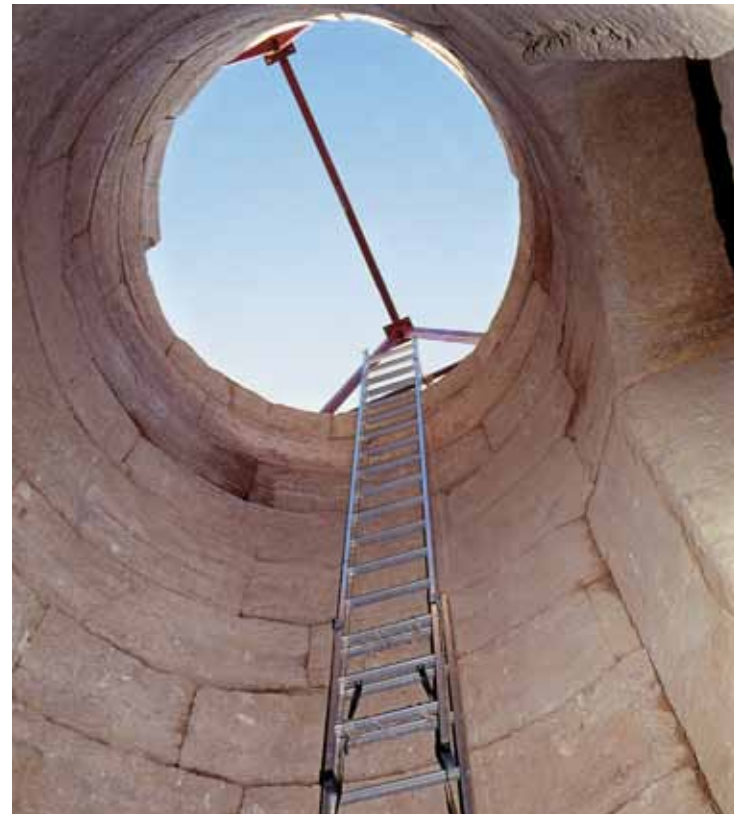
Ανασκάφηκαν λείψανα κτιρίων τα οποία μαζί με το κτίριο με τα ψηφιδωτά ανήκουν πιθανότατα σε ένα μεγάλο κτιριακό συγκρότημα. Η κεραμική, τα νομίσματα και τα άλλα κινητά ευρήματα δείχνουν ότι ο χώρος βρισκόταν σε χρήση από το 2^ο μέχρι το τέλος του 6^{ου} αι. μ.Χ..

Τομέας Β

Αποκαλύφθηκε δάπεδο κτιρίου ρωμαϊκών χρόνων (2^{ος} αι. μ.Χ.) και σύστημα αγωγών που θα μπορούσε – αν λάβει κανείς υπόψη του και το υπόκαυστο που βρέθηκε λίγο βορειότερα – να σχετιστεί με ένα δημόσιο λουτρό ή με λουτρό πολυτελούς κατοικίας.

Το πιο εντυπωσιακό όμως εύρημα των χρόνων αυτών είναι ένα πηγάδι, με εσωτερική διάμετρο 2,20 μ. κατασκευασμένο με λαξευτούς γωνιολίθους σύμφωνα με το ισοδομικό σύστημα τοιχοδομίας. Αποκαλύφθηκαν 14 σειρές γωνιολίθων, μέχρι το βάθος των 7,50 μ. Μόλις αποκαλύφθηκε και η 14^η σειρά, άρχισε να φαίνεται η θεμελίωσή του πάνω στο φυσικό βράχο. Αφού λαξεύσανε το φυσικό βράχο, όπου υπήρχαν ρωγμές τοποθέτησαν ψημένες πήλινες πλάκες και κονίαμα στη συνέχεια, όπου χρειαζόταν μικρότερους λαξευμένους γωνιολίθους διαφόρων σχημάτων για να τον ευθυγραμμίσουν, και στο τέλος άρχισαν να τοποθετούν τους κανονικούς γωνιολίθους. Μέχρι στιγμής, στο βάθος των 12,67 μ. όπου έχει φτάσει η ανασκαφή, δεν έχει ακόμη εντοπιστεί ο πυθμένας του.

Η ανασκαφή εξωτερικά του πηγαδιού δεν προχώρησε σε μεγάλο βάθος, από το φόβο μήπως η στατική κατάστασή του δημιουργούσε κάποιο πρόβλημα ασφάλειας. Αποκαλύφθηκε, ωστόσο, τμήμα της εξωτερικής πλευράς των γωνιολίθων. Επιπλέον, από την περιοχή αυτή συλλέχθηκε λεπτή κεραμική αυτοκρατορικών χρόνων. Εδώ πρέπει

να σημειωθεί η μεγάλη ποσότητα λατύπης, γεγονός που αποδεικνύει ότι η τελική κατεργασία των γωνιολίθων πριν την τοποθέτησή τους γινόταν στην περιοχή αυτή.

Στο βόρειο τμήμα του πηγαδιού και σε βάθος 2,50 μ. από το σωζόμενο χείλος του βρέθηκε άνοιγμα διαστάσεων 2,25X1,15X1,80 μ. Στο πάνω μέρος φέρει τοξωτό υπέρθυρο που πατά σε δυο παραστάδες ύψους 1,80 μ. η κάθε μία. Φράσσεται με μία κάθετη λίθινη πλάκα η οποία φέρει αβαθείς αυλακώσεις προς την πλευρά του πηγαδιού.

Το άνοιγμα αυτό οδηγεί σε ορθογώνιο καμαροσκέπαστο θάλαμο.

Αφού αφαιρέθηκε η επίχωση, αποκαλύφθηκε το δάπεδο του θαλάμου το οποίο ήταν στρωμένο με πήλινες πλάκες που σώζονται στη θέση τους μόνο στο νότιο τμήμα. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι ο θάλαμος έχει διαστάσεις 4X2,15X3,50 μ. και είναι κτισμένος με λαξευμένους γωνιολίθους πάχους 0,46-0,52 μ. ο καθένας. Οι γωνιολίθοι της πέμπτης σειράς είναι λαξευμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται μία εσοχή, επάνω στην οποία πατά η θολωτή οροφή του. Στο κέντρο της θολωτής οροφής υπάρχει τετράγωνο άνοιγμα, ενώ στη ΒΑ γωνία βρέθηκε λίθινος κίονας.

Στη βόρεια στενή πλευρά του θαλάμου αποκαλύφθηκε άλλο άνοιγμα, το οποίο και αποτελούσε την είσοδό του. Στο πάνω μέρος της εισόδου υπάρχει μονολιθικό τοξωτό υπέρθυρο, που πατά σε δύο πα-

ραστάδες, οι οποίες σχηματίζονται από τους γωνιολίθους κατασκευής του θαλάμου. Στην εξωτερική πλευρά της εισόδου, ανατολικά και δυτικά αυτής, αποκαλύφθηκαν δύο τοί-

χοι – το μήκος των οποίων είναι 3,35 μ. και το μέγιστο ύψος τους 3 μέτρα – και ανάμεσά τους σκαλοπάτια που οδηγούσαν στο θάλαμο.

Το παραπάνω συγκρότημα (πηγάδι και θάλαμος) έχει σχέση με την υδροδότηση. Θα πρέπει, δηλαδή, να χρησιμοποιούσαν το θάλαμο για την άντληση του νερού από το πηγάδι. Αυτό εξηγεί και τις αβαθείς αυλακώσεις που έχει η λίθινη πλάκα προς την πλευρά του πηγαδιού. Θα δημιουργήθηκαν από την τριβή του σχοινιού κατά την άντληση του νερού από το πηγάδι. Το δε νερό δε θα ξεπερνούσε το ύψος του ανοίγ-

ματος. Υποθέτουμε δηλαδή τη χρήση του κάπως έτσι: από τα σκαλοπάτια, λοιπόν, κατέβαινε, έμπαινε στο θάλαμο, και οδηγούνταν στο πηγάδι όποιος ήθελε ν' αντλήσει νερό.

Η ανασκαφή συνεχίστηκε βόρεια του πηγαδιού και του θαλάμου. Κατά την διάρκεια της ανασκαφής διαπιστώθηκαν τρεις φάσεις εγκατοίκησης οι οποίες παρά τη χρονική απόσταση που τις διακρίνει έχουν κοινό στοιχείο την καταστροφή τους από φωτιά.

Στα ανώτερα στρώματα της επίχωσης η τελευταία οικοδομική φάση (6^{ος} -7^{ος} αι.) πιθανόν να συνδέεται με την μεταφορά της πόλης από τον Ιουστινιανό σε μια πιο σχυρή τοποθεσία, Δυτικά της Πλωτινόπολης. Αντιπροσωπεύεται με λίγα πενιχρά οικοδομικά λείψανα.

Στην παλαιοχριστιανική φάση (τέλη 4^{ου} – 5^{ος} αι. μ.Χ.) ανήκουν αποθηκευτικός πίθος που βρέθηκε στη θέση του και οι τοίχοι ενός κτιρίου στη θεμελίωση των οποίων χρησιμοποιήθηκαν οι παλαιότεροι ρωμαϊκοί (2^{ος} – 3^{ος} αι. μ.Χ.).

Το δάπεδο της ρωμαϊκής αίθου-

ταινίες με άσπρες και μαύρες ψηφίδες προοιωνίζουν την απαρχή της κεντρικής διακόσμησης. Οι διακοσμητικές ζώνες που πιθανότατα περικλείουν την κεντρική παράσταση, κοσμούνται με γεωμετρικά θέματα αποδοσμένα με μια αξιόθαύμαστη χρωματική ποικιλία που εξαντλείται μέσα από την αδιάκοπη εναλλαγή των σχημάτων που δίνει την εντύπωση χαλιού. Στην εξωτερική ζώνη μέσα σε κίτρινο φόντο ρόμβοι μικρότεροι και μεγαλύτεροι από λευκές και μαύρες ψηφίδες εναλλάσσονται μεταξύ τους. Στην εσωτερική ζώνη ρόμβοι, τετράγωνα, τρίγωνα και σταυροί που δημιουργούνται από την χρήση του λευκού, του κόκκινου, του κίτρινου και του μαύρου χρώματος άλλοτε περιβάλλουν και περιβάλλονται, άλλοτε αποδίδονται μεμονωμένοι, κι άλλοτε αλληλοσυμπλέκονται αποκαλύπτοντας την διακοσμητική διάθεση του καλλιτέχνη και το υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο των κατοίκων της.

Πιστεύω ότι το παραπάνω δωμάτιο έχει άμεση σχέση με το κτίριο που ανασκάφηκε στα μέσα της δεκαετίας του '80 από την κ. Σκαρλα-

τας καλύπτεται από ψηφιδωτό με φυτικά και γεωμετρικά θέματα και είναι κατασκευασμένο με την τεχνική της κομμένης σε σχήμα κύβου πέτρας διαστάσεων 1.00 X 1.00 εκ.

Στο κατώφλι της ανατολικής εισόδου φέρει πέλτες εκατέρωθεν ρόμβου που ορίζονται από στενή ορθογώνια ταινία. Στο ανατολικό τμήμα του δωματίου κυριαρχούν οι λευκές ψηφίδες που αναπτύσσονται σε μια ενιαία επιφάνεια (1.60 X 5.30μ.) και ακολουθεί το μοτίβο της ελυσσόμενης βλαστόσπειρας από τα άκρα της οποίας εκφύονται φύλλα κισσού.

τίδου και έφερε ψηφιδωτά δάπεδα με μυθολογικές παραστάσεις (Η Λήδα και ο Κύκνος και οι Αθλοι του Ηρακλή). Πρόκειται ουσιαστικά για την βόρεια και την ανατολική πτέρυγα μιας πολυτελούς Ρωμαϊκής οικίας ή κάποιου οικοδομικού συγκροτήματος με δημόσιο χαρακτήρα (λουτρό).

Βέβαια η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μετά τη συνέχιση της ανασκαφής και την ενοποίηση των παλαιών με τις νέες τομές και μέσα από τη συγκριτική μελέτη των ανασκαφικών δεδομένων.

Γερμανική κατοχή

Αποψη γέφυρας Ταμπουλιάς

Διδυμοτείχον Σελήνη καὶ Στάθμος

Παλιό Διδυμότειχο

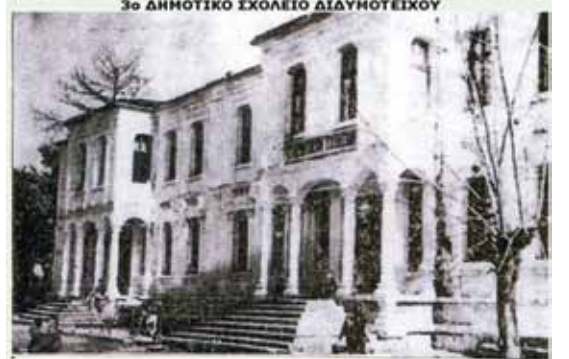
Διδυμοτείχον - Σελήνη Μαΐου 1951

Ταμπουλιά

Διδυμοτείχον 1955

3ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Διδυμοτείχον 1959

Βενιζέλου

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Φωτογραφίες μνήμης και ιστορίας

Βαρκάδα στον Ερυθροπόταμο

Γέφυρα Ταμπουλιάς

Περίπτερο στο Βότρυχα

